AURORA

DULA NGA DUNAY TOLO KA BAHIN

SINULAT NI

VICENTE SOTTO

Guipagula sa Dulaang Junquera sa ika 13 sa Julio sa 1903.

Primera edicion: 5,000 ejemplares.

SUGBU—FILIPINAS

Imprenta sa ANG SUGA—Dalan ni Bonifacio, isip 19

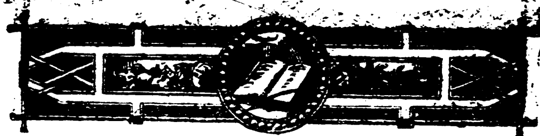
1905

MGA MAGDUDULA

Aurora, (18 ka tuig). . .	Dª. Cirica Kijano.
Dorotea, y (40 id.) . . .	,, Tiburcia Kijano.
Sor Marta, Superiora (50 id.)	,, Natalia Bondok.
Carolina, monja (20 id.) . . .	,, Saturnina Kijano.
Conde Roberto, (20 id.) . .	G. Filomeno Roble.
Duque Jorge, (50 id.)	" Manuel Angeles.
Federico, (20 id.)	" Alf. Ramos.
Ernesto, magdadagat (25 id.)	" Marciano Ufana.
P. Numa, Capellan (50 id.) .	" Sabas Veloso.
Maghuhukom, (50 id.) . .	" Baldomero Baldo.
Fiscal, (40 id.)	" Alfonso Ramos.
Escribano, (30 id.) . .	" Eugenio Ballo.
Lucifer	" Sebastin Lingaton.
Alcaide, (30 id.)	" id. id.
Bruno, (40 id.)	" Jose Monte.
Usa ka manlalaban, (30 id.) .	" Potencino Aliño.
Claudio, binatonan (25 id.) .	" Angel Sotto.
Samuel, ,, (25 id.) . . .	" Pedro Angeles.
Sereno I, (25 id.)	" Juan Flores.
Sereno II, (25 id.)	" Vicente Yllescas.
Usa ka Manolonda, (8 id.) .	" Isidra Flores.

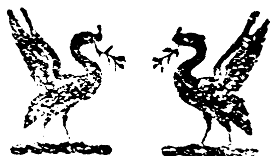
Mga sondalo, magdadagat ug colegiala.
Adto mahitabo sa Florencia, siglo XVIII.

PAHAMATNGON

Ang usa ka pagpagula ning dulaã pagabayran P. 50'00 kang G. Vicente Sotto kun sa iyang mga manununod.

BAHIN I

DAPLIN SA DAGAT—SA TOO ANAA ANG USA KA KARAANG "CASTILLO".—ADLAW.

GULÁ I

Modunggo sa lapiahan ang usá ka "bote" nga sinakyan sa duha ka magdadagat ug ni Ernesto: kini mokawas.

Ernesto—Hulát kamó dinhi.
Magdadagát 1.o—¿Magadugay ka ba?
Ernesto—Dili. Ipadalá ko lamang kining sulát.
Magdadagát 1.o—¿Unsa bang orasa ang atong iguican?
Ernesto—Unya inigsubáng sa bulan. Ayaw kamó paglihok dihá ¿ha? (Molacaw padulong sa Castillo. Magalantawlantaw. Mosotsot) Dorotea... Dorotea... Dorotea. (Mokámáy. Magsoroysoroy).

GULA II

Si Dorotea guican sa "castillo" Nagadali.

Dorotea---¿Unsa na Ernesto?

Ernesto---Moguikan na akó karóng gabii. Dili na man akó makapanamilit kang Aurora. (Mokoot sa bulsa) ihatag kining sulat. (ihatag ang sulat).

Dorotea---Dili kinahanglan, Ernesto. Magkakita karón kamó si Aurora. Ang Duque anaa sa taas ug manglakaw karón ubán ang Conde.

Ernesto---¿Asa man silá?

Dorotea---Magsuroysuroy. Batasan man gayúd kaná sa Conde nga kong mahaanhi ang Duque sa hapon managkuyog sa pagsuroy.

Ernesto---¿Ug si Aurora?

Dorotea---Mahibilin. Maó kiní nga hulatón mo lamang una nga manaog silá. Tumago ka usa bisan asa dihá ug pairóg irogá kaná ngadtong imong sakayán. Pahibaloon ko nga daan si Aurora.

Ernesto---Apan... ayaw usa Dorotea. (Modo-ol sa sakayán). Irog-iróg kamó ngadto. Didto kamó maghulát niadtong daplina. (Ang sakayán molakaw). Pamati, Dorotea, tug-ani akó sa waláy lipodlipod. ¿Matuód ba nga ang anák

sa Duque, si Federico, nagaolitaw kang Aurora?

Dorotea---Matuod. Apan... si Aurora dili bnut kaniya. Ayaw katahap Ernesto; ang kasingkasing ni Aurura imo. Ari na akó kay tingali manganaog na (Mahakugáng). Daw manganaog na. Lakát na ngadto. (Itukmod si Ernesto). Bantaye lamang nga manglakaw na silá. (Si Dorotea modalí pagsulod sa Castillo ug si Eruesto molakaw sa walá).

GULA III

Duque ug Conde.-Guican sa "Castillo".

Conde---¡Pagkatahúm sa hapon, Jorge!

Duque---Malinaw ug mahayahay. (Padulong silá sa dagat). Tan-awa ang dagat waláy balod; malinaw ug mahayahay ang hinoyohoy sa hangin

Conde---Pagkaanindot karón nga ipanakáy. Kong batan-on pa lamang akó... Karón kay tigulang na akó.. ¡Ay Jorge! walá na akó maghunahuna sa mga kalipayan sa kalibutan. (Magsuroysuroy silá). Kutob mamatáy kadtong pinalangga kong asawa, ang bugtong ko na lamang anák ang akong guinapalandong sa orás nga tanán. Kong halayó na kadto, mapiyong ang akong mga matá. ¡Magunsa kahá

intaon si Aurora nga usara ning malimbungon nga kalibutan?

Duque---Akó, Roberto, maó usáb. Karón kay tigulang na akó, si Federico ra nga anák ko ang nakaguol ning kasingkasing.

Conde---¡Ah! Maayo na lamang gani ang imong anák kay lake man. Ang lalake bisan asa, lalake guihapon; apan ¡ang ako intaon kay babaye, maganusa man kahi kong hibiyaan ko nga dalaga guihapon?..;

Duque---Roberto, masayón kaayo nga luasón ang pagkabutáng sa atong duhá ka anák. Si Federico nabuang sa imong anák. Makadaghan na magpahayag kanako nga buut siya mangasawa kang Aurora; apan walá akó makasabút ngano nga si Aurora dili buut kaniya.

Conde---Sa akong bahin Jorge, waláy kabilinggan. Ang atong duhá ka anák sama sa pagkahamili. Ikaw Duque akó Conde. Apan. ¿Unsa may mahimo ko, kong si Aurora, ingón sa pulong mo, dili buut kang Federico? ¿Mapugós ko ba ang kasingkasing? ¿Malinaw ba kahá unya akó sa akong lubnganan kong tungúd kanako, siya magaalant ning kalibutan? ¡Oh!.. (Magalingolingo).

Duque---May katarungan ka. (Moyangoyango). Pasag-

dan ta lamang nga si Federico magparayon sa iyang mga lakang, ug ikaw, kay walá ka man kahá ing masawáy sa akong anák, maayo unta kong tabangan mo siya sa pagtambagtambag. Kaná kay batan-on pa kaayo; sama sa palua sa lubí: masayóng lubayon.

Conde---Higabhian na unya kitá, Jorge.---Parayon kitá sa átong pagsuroy; (Manglakaw padulong sa wala). Sa dalan ta na kanâ sultihi.

Duque---Tala na, minahal nga abyan.

GULÁ IV

Mogula sa Castillo si Aurora ug Dorotea.

Aurora---Atua na si Papá. ¿Hain man si Ernesto? (Magalingilingi).

Dorotea---Dinhi man kadto... (Magalingilingi). Ania na karóng taodtaód.

Aurora---(Mahikagáng. Itudlo ang usá ka tawo nga nagakadool). ¿Kinsa kanáng nagapaingón nganhi? ¿Si Ernesto?

Dorotea---Ang anák sa Duque.

Aurora---¿Si Federico?

Dorotea---Maó si Federico.

Aurora---¡Jesús! tintalon na usáb akó niana. (Manuyó).

Dorotea---(Mamundak). Malangan na lamang hinoan. Higabhian na lamang karón si Ernesto..

Aurora---Dili ka man kahá makatoo, Dorotea hitan-awán ko gani si Federico, ingón sa makakitá ako sa panuláy. Ambut ngano nga lud-on akó nianang tawhána.

Dorotea---¡Hilom! Adia na. (Managligdong sa ilang naong).

GULÁ V

Silá guihapon—Moabut si Federico.

Federico---¡Oh.. Matahúm nga bulak. Bulahan ang mga matá nga makatan-aw kanimo (Moyangó. Si Aurora dili magtagád: magsuroysuroy).

Dorotea---¿Kinsay guipangita mo?

Federico---(Mahitingala kay walá siya tagda ni Aurora) Mianhi akó sa... pag-apas kang Papá ko.

Dorotea---Milakaw ubán ang Conde.

Federico---¿Hain man silá padulong?

Dorotea---Ambut lamang. Dinhi ning dalana silá agui. Hiabtan mo kong imong apason, kay karón pang taodtaód manglakaw.

Federico---Apan... ¿ngano ugód nga si Aurora, walá man lamang magtagád sa katahurang guihatag ko kaniya? (Si Dorotea molingi kang Aurora nga magasuroysuroy- ug magahangad sa Castillo).

Dorotea---Daután kahá ang buot.

Federico---(Balagán si Dorotea ug modool kang Aurora).

Maanyag nga Aurora, adlaw ning mga matá, kalág sa akong kinabuhi.. ¿nasukó ka ba kanako? ¿Unsa bay guibuhat ko kanimo?

Aurora---Walá man.

Federico---¿Ngano man nga díli ca na man gani motubág sa akong mga katahuran?

Aurora---Pasayloa, kay walâ akó makadungóg, ug nalingaw kaayo akó sa pagsud-ong sa mga langgam nga nagasakdopsakdop sa among atóp.

Federico---Apan... Aurora, pahamuslan co kiníng ato karón nga pagkitá. ¿Unsay hinungdan nga guinatamay mo ang akong gugma? ¿Tungúd ba sa akong pagkaubús kanimo?

Aurora---Dili, Federico. Usá ka pagbiaybiay kanáng mga pulong mo. Kong ang kahimtang ang tanawon, labaw ka kaayo kanako. Anák ka sa usá ka Duque, ug akó sa usá lamang ka Conde.

Federico---Nan... ¿Unsá man diay ang hinawayán mo kanako?

Aurora---Ambut lang sa akong kasingkasing. Siya ang tag-iya ug magbubuut sa akong lawas. Ang kasingkasing ko walá mahigugma kanimo.

Federico---¿Ngano? ¿Nagaduhaduha ang imong kasingkasing sa akong matuod nga gugma?

Aurora---Tingali kahâ. (Mahakatawá).

Federico---(Manghupáw). ¡Ah babayeng tampalasan!

Kong mapikas ko pa lamang ang akong dughan ug ikapakita ko kanimo ang akong kasingkasing, waláy duhaduha nga motoo ka. Ingna akó kong unsay buut mo nga akong buhaton, aron ka dili matahap sa matuod ug putling gugma nga ginahalad ko kanimo, aron dihadiha.....

Aurora---Nagahago ka lamang. ¡Ha, ha, ha!

Federico---Ayao pagcatao i ang acong kasakit. Daghan na kaayo ang mga kamatuoran nga gipakita ko kanimo. Dili ka na makaduhaduha sa gugma nga gisaad ko; gugma nga putli ug matuod, gugma nga dili hitupngan, gugma nga nagadilaáb.....

Aurora---Nagahago ca lamang, Federico, sa walay kapuslanan. Salamat sa imong gugma. Ang kasingkasing ko..... ¿Buut ka nga akong itug-an?

Federico---Itug-an sa walay lipodlipod, aron ko hibaloan na kong unsa ang akong buhaton. Itug-an.

Aurora---Ang kasingkasing ko may tag-iya na.

Federico---¡Ah! Dili akó motoo. Usá mo lamang kana ka balibad. Tug ani akó sa walay lipodlipod, ¿nganong dili ka buut kanako?

Aurora---Gitug-an ko na ang matuod; kong dili ka motoo, ¿magaunsa man akó? Ug bisan pa sa panaglit walay tag-iya ang akong kasingkasing, ¿buut ka kaha nga mangasawa sa usá ka

babaye nga walá bumati, bisan diyutay nga gugma kanimo? ¿dili kaha unya moalaut? ¿Buut ka kaha unya nga ang imong asawa, ang imong kauban hangtud sa kamatayon, magluib ug magmakalit kanimo?

Federico-- ¡Dili!

Aurora---Nan, kong dili ka buut, ayaw na paghago sa pagbigugma kanako, kay ingón sa pulong ko na, akó walá mahagugma kanimo. Kong buut ka nga magkaabyan guihapon kitá, ayaw na akó pagbisgoti sa imong gugma. Kong parayonon mo ang imong mga lakang, ang karón imong abyan, mahimo mong kaaway: ¡Kaligotgotan ko ikaw!...

Federico---Igo na. (Molingiw). Ang imong mga pulong milahús sa akong kasingkasing, ingón sa usá ka hinaguibán nga matalinis ug mahait. Igo na, igo na. (Magakurug ug moatubang). Karón kay guitug-an mo ang mga hinungdan sa dili mo pagdawat sa akong waláy palad nga gugma, magahilák nalamang ako sa akong dautáng palad; apan ayaw palandunga nga papason ko ikaw sa akong panumduman: ang imong ngalan nahapatik sa akong kasingkasing. Himumduman ko guihapon ang babayeng tampalasan. (Mohikaw ug mobalik). ¡Bisan imong kaligotgotan, ikaw gihapon ang

higugmaon sa akong samaráng kasingkasing!... ¡Adto na akó! (Molakaw, mamingaw ug nagadukó)·

Aurora---¡Pag-ayo-ayo!

GULÁ VI

Aurora ug Dorotea.

Aurora---¡Unsay ako! Akó dili makabudhi sa akong kasingkasing, ug dili akó makaako sa paglimbong sa akong isig ca tawo.

Dorotea---(Moduol pagdali). ¿Unsa, unsay pulong?

Aurora---¡Adá! ang mga pulong nga tinon-an ug sinagulo sa mga lalake. Guitug-anan ko na gayúd siya sa matuod.

Dorotea---¿Manglugus diay siya sa babae nga walá mahagugma kaniya?

Aurora---Ambut ba. Tan-awon ta kong mobalik pa ba gui hapon paghispot nianang iyang gugmang dunót.

Dorotea---Nalooy intawon akó kang Federico, da.

Aurora--Na, nalooy ca man cahá, icao ang higugma caniya...

Dorotea---¡Aaw!... Bunt diay kanako... Ugaling kitáng mga babaye ugód, kong hamtung ug laus na, kitá na man ang mangolitawo sa lalake. ¡Pagkalisód sa bulak nga malaya! ¡Dili panibaan sa mga alibangbang! (Magayangoyango ug kiyogposon ang iyang mga kamót).

GULÁ VII

Sila gihapon. Moabut si Ernesto nagadalagan.

Ernesto—(Atubangon si Aurora). ¿Kinsa kadtong imong guisulti?

Dorotea—Adia na si Ernesto. ¿Diin ka ugód magtago?

Ernesto—Dinhá ra man. Apan... ¿Kinsa kadtong imong guisulti?

Aurora (—Si Federico.

Dorotea(—Ang anák sa Duque.

Dorotea—¡Ngano? ¿Mangabubho ka na?

Ernesbo—Saba gani dihá Dorotea. ¿Unsay inyong guisultihan?

Aurora (—Kaná ugód...

Dorotea(—Kana ugód, dugay na nga nag-olitawo kaniya...

Ernesto—Saba gani, Dorotea. ¿Ikaw ba ang akong guipangotana?

Aurora—Matuod, Ernesto. Kaná dugay na nga nagaolitawo kanako, ug bisan guiunsa ko sa pagpamalibad, nagalangás guihapon.

Dorotea—Apan karón misangó siya.

Ernesto—¡Saba na gani, Dorotea. Pasagdi kaming duhá nga magsulti. Ang angay mo buhaton (bitaron si Dorótea) palayó ka kanamó: bantayan mo kong pauli na ang Conde kay kong hisakpan kitá dinhi...

Dorotea---¡Asa man akó?

Ernesto---Didto nianang likoanan pagbarúg. Makita mo na gani ang Conde...

Dorotea---¡Unsa may buhaton ta?

Ernesto---¿Mangotana ka pa gayúd? Pahibaloón mo kami. Sumotsot ka. Ambi sulaye pagsutsot arón hitiman-an ko. (Si Dorotea mosutsot, apan hungaw).

Ernesto---¿Unsa ugod kanáng sutsot mo nga dili man madungóg?

Dorotea---Walá man ugód ing ngipon....

Ernesto---Na, pakpak lamang hinoon.

Dorotea---Pakpak, ¿há? Ingón niana. (Si Dorotea momopakpak makaduhá ug molakaw).

GULÁ VIII

Ernesto ug Aurora.

Ernesto---(Si Ernesto nagapadulong kang Aurora). Hiningngina ko, tug-ani acó kong unsay inyong guisultihan ni Federico.

Aurora---Maó lagí kadto: gipahayagan na usáb akó sa íyang gugma, ug guitug-anan ko siya sa matuod.

Ernesto---¿Nga unsa?

Aurora---Nga ang kasingkasing ko may tag-iya.

Ernesto---¿Kinsa man?

Aurora---?Kinsa man kong dili ikaw?

Ernesto---¿Guitug-an mo ang akong ngalan?

Aurora---Walá. Buang ba akó...

Ernesto---Natahap akó sa imong mga pulong. (Molingiw nagahinoktoc).

Aurora---¡May hisacpan ka na ba nga bakak ko, ning duhá ka tuig nga atong panaghigugmaay? ¡Nagaduhadnha ka ba diay, Ernesto, sa akong paghigugma kanimo? (Mudool ug acbayan si Ernesto). ¿Walá ka ba diay sumalig kanako?

Ernesto---(Manghupaw) ¡Pastilan Aurora!

Aurora---¿Nasukó ka ba kanako, hinigugmang Ernesto?

Ernesto---Walá.

Aurora---¿Ngano nga nagsubú ka man?

Ernesto---Ambut kong unsa ang nahasulod karón sa akong ulo; nalibog kaayo. Daw pagahitanawan ko nga ikaw mobulág na kanako.

Aurora---Ernesto, kanáng imong mga pulong makapaubús sa akong buót. Guitanding mo lamang diay akó nianang ubáng mga babaye nga nagailis sa ilang hinigugma ingón sa pag-ilis sa sinina.

Ernesto---Dili kaná maó, Aurora. Ang akong guitanding maó ang kahimtang ko ug ang imo. Akó makalolooy nga magdadagat, ug ikaw

anák sa usá ka Conde. Akó mamomoong waláy palad ug si Federico anák sa usá ca Duque... ¿Unsay mapiabut ko? ¿Unsay mapiabut sa usa ka ilaga nga makig-away sa usá ka iring? ¡Ang kamatayon!... (Mokiyogpos ug maminghoy).

Aurora—Tungúl niana, Ernesto, ayaw katahap. Daghan na kaayo ang mga kamatuoran nga guihatag kó kanimo. Ang magduhaduha sa akong paghigugma, isip sa nagduhaduha sa siga sa adlaw. ¡Ah Ernesto! Ikaw walá masayod kong guiunsa ka pagmahál sa akong kasingkasing...

Ernesto—Oo, matuod, apan ang akong ubus nga kahimtang...

Aurora—Ayaw kaná paghunahunaa, Ernesto. Akó walá magtagád sa kahimtang sa tawo; ang kasingkasing maóy akong guinatan-aw.

Ernesto—Apan ang imong amahán...

Aurora—Mapatáy akó niya; apan dili niya malubag ang akong kasingkasing.

Ernesto—¡Oh matam-is kong kaayohan! (Gakson si Aurora). Kong tumanon mo ang imong mga saad, waláy tawo nga makatumbas kanako sa pagkamalipayon ning kalibutan...

Aurora—Tumanon ko. Dili akó buut sa kinabuhi kong wala ikaw. (Mabati ang duha ka pakpak. Si

Ernesto ug si Aurora manghikugáng).

Ernesto---¿Unsa kadto? (Mabati pag-usáb ang duhá ka pakpak).

Aurora---¿Pakpak? ¿Si Papá na kahá?

Ernesto---Talana. ¿Asa man kitá? (Magkabuang sila).

Aurora---Tagoon ko ikaw sa Castillo.

GULÁ IX

Si Dorotea nagadalagan.

Dorotea---Tago kamó kay nagapaingón nganhi si Federico. Dalí, dalí, dalí. (Si Aurora ug si Ernesto managan pagsulod sa Castillo).

GULÁ X

Si Dorotea nga usará.

Dorotea---Jesus, Jesus, Jesus. (Mangurós). ¿Walá ba kahá hikit-i? ¿Unsa na kahá usab ang guibalik niñg anák sa Duque? (Magsuroysuroy. Maglantawlantaw sa dagat) nâgadali.. May dáláng baraw. (Jesus. Modagan padulong sa Castillo.

GULÁ XI

Si Federico nagadalagan gucdon ug hiapsan si Dorotea. Gunitan sa camot.

Federico---¡Hulát! Ayaw pagdálagan.

Dorotea---¡Intawon! ¿Patyon mo akó?

Federico---Dili. ¿Hain si Aurora?

Dorotea---¿Ngano?

Federico---¿Hain?

Dorotea---¿Patyon mo?

Federico---Dili. Itug-an hain.

Dorotea---¿Apan ngano nga nagdalá ka nianang puñal?

Federico---Buut ko unta nga tan-awon niya ang akong kamatayog.

Dorotea---¿Walá ka na mawili sa kalibutan?

Federico---Ayaw na akó pagsukta ¡Hain si Aurora?

Dorotea---Atua sa taas. (Buklan ni Federico si Dorotea).

Federico---Pakanauga.

Dorotea---Pahibaloon ko. (Si Dorotea molakaw).

GULÁ XII

Mogula si Aurora uban si Dorotea.
Si Federico nga usara.

Federico---¡Pagcaalaut ko ning kalibutan! Ang babaye nga guihalaran ning kasigkasing guinatamay akó ¿Unsay pulos sa kinabuhi kong ang kasingkasing masulub-on? ¡Bathala ko! ikaw ra an nasayod sa kasakit nga guinabati ko ning mga orasa! Dili ko maantus ang pagtan-aw nga si Aurora mahaadto sa lain nga mga bukton, Magpakamatay akó sa iyang

atubangan arón ki ing mga matá dili mag-tambong sa kabulahanan sa lake nga m ka-tag-iya sa iyang kasingkasing... Nalibog ki ing ulo. ¡Oh! ¡Dili! Una akó magpadamatáy, pa-tiyon ko siya. Mag-inonongáy kami, arón waláy makatag-iya kaniya. ¡Federico, Federico! Lig-ona ang imong cabubut-on. Pus-lan man nga mamatáy ká, patyá usáb ang guinikanan sa imong pagkaalaut...

GULÁ XIII

Mogula si Aurora uban si Dorotea.

Aurora—¿Akó ang guipangita mo?

Federico—¡Ikaw!

Aurora—¿Unsay tuyo mo?

Federico—Magpakamatáy akó sa imong atubangan.

Aurora—¿Nabuang ka, Federico?

Federico—Nabuang tungúd kanimo.

Aurora—Anugon sa imong kinabuhi.

Federico—¿Nahanugon ka diay? Cong nakaanugon ka, ¿ngano nga guinatamay mo akó?

Aurora—Kong tungúd niana, ayaw pagmahay. Daghan ang mga babaye ss kalibutan nga kapilian mo ug makalipay kanimo.

Federico—Matuod, apan tungúd sa akong dautan nga laudong waláy usá nga mibuut kanako.

Aurora---¡Ha, ha, ha! Anha mo mailá ang imong pagka-ayong tawo...

Federico---¡Aurora! Ayaw na pagkatao-i ang akong ka-sakit. Dili ka man kahá mosugót sa mina-ayo, sa dinaután. Pagpili; kun buut ka kana-ko kun mangamatay kitáng duhá karón dayon.

Aurora---¿Maó diay kaná ang guianhi mo kanako?

Dorotea---¿Guisaput ka? ¿Naliso ang imong ulo?

Federico---¿Magpili ka sa kinabuhi kun sa kamatayon?

Aurora---(Mosingguit). ¡Bisan imo akong patyon, dili akó mosugót sa usá ka buang ingón kanimo:

Federico---¡Magkuyog kitá sa lubnganan! (Gukdon ni Federico si Aurora nagahuyád sa baraw. Si Dorotea buut mosagáng).

Aurora --- ¡¡Ernesto! ¡Patyon akó!

Dorotea--- ¡¡Ernesto! ¡Tabang! ¡Tabang!

GULA XIV

Si Ernesto mogula, nagadalagan, guikan sa sulod sa **Castillo**, nagahana sa iyang hinaguiban. Gukdon si Federico, gakson: managlayog, maagaw ni Ernesto ang hinaguiban: si Federico modam-ag ug mapukan ug tampokon ni Ernesto sa licod.

Ernesto---¡Banyaga! (Si Federico mahapakulob. Patây). ¡Patáy na!

Aurora---**(Si Aurora ug si Dorotea manghikugáng). ¿Gui-uusa mo?**

Dorotea---¿Namatáy?

Ernesto---¡Patáy!

Aurora --- ¿Ngano nga guipatáy mo?

Dorotea--- ¡Jesus! ¡Jesus! (Mangurús).

Ernesto---Guipatáy ko tungúd sa paglaban sa imong kinabuhi.

Aurora---Ernesto, walá akóy igabalus kanimo. (Gakson si Ernesto). Guiluwas mo akó sa kamatayon.

Dorotea---Nan ¿Magaunsa man kitá karón?

Ernesto---Mangaguiw. Ubán kamó kanako sa akong sakayán.

Aurora---¿Asa man kitá padulong?

Ernesto---Manglikay. Palayó kitá-dinhi kay alaut kanato kong hibaloán nga akó ang nagpatáy sa anák sa Duque.

Dorotea---Walây duhaduha. Bitayon ka gayúd.

Ernesto---Tala na, Aurora. Ang tuyo ko kanimo sa pag-anhi karón maó ang pagpanamilit kanimo kay moguikan untá akó karóng gabii padulong sa Amihanán; apan karón kay nahatabó kining dakúng kadaut, kinahanglan nga mangaguiw kitáng toló.

Aurora---Si Papá intawon... Talikdan ko lang sa walây popanamilit?

Dorotea---Biyaan ta lamang.

Ernesto---Aurora, palandunga nga tungúd kanimo guipatáy ko kanáng banyaga.

Aurora---Si Papá intawon (Mohilak).

Ernesto---Kong matnod nga nahigugma ka kanako, kong mahamugon ka sa akong kinabuhi, ubán kanako lumikáy na kita dinhi sa labing madalí. Ayaw kalisang sa akong gnibuhat: bisan akó nakabunó, walâ mabuling kining mga kamót, waláy buling kining agtang, malinaw ang akong hunahuna kay nakapatáy akó, tungúd sa pagluwas sa usâ ka kinabuhi. Ayaw na pagkukahadlok. (Bitaron si Aurora). Tala na. (Padulong silang toló sa lapiahán sa dagat. Si Ernesto mosutsot ug mocamáy ¡Lorenzo! ¡Lorenzoooo! ¡Iduol dirí ang sakayán!

Dorotea---Kining minatáy ¿biyaan ta ba lamang? (Alirongan nila ang minatáy).

Ernesto---Tuod no. (Maghunoktok). Isalibay ta kahá hinoon sa latíd.

Dorotea---Maayo, maayo, aron waláy mahibaló kong unsay gaidangat sa anák sa Duque.

Ernesto---Lagui no.

GULÁ XV

Modunggo ang sakayan, sinakyan ni Lorenzo, ug usá ka magdadagat.

Ernesto---(Modool sa sakayán) kawas kamó. (Maigawas

ang magdadagat). Marika kamó. (Manunod cang Ernesto ngadto sa minatáy). Sakuata ninyo kining minatáy ug isalibáy sa halayó.

Lorenzo---¿Molutaw unya?

Ernesto---Tuod no...

Lorenzo---Tuntonan sa sinipit.

Ernesto---Kuhaa ang sinipit. (Kuhaon sa magdadagat ang sinipit). Hikti sa hawak. Hugta nga dili mabadbad. (Hiktan) Na, karón, yayungi ninyo, iluan sa sakayán. (Iluan ang minatáy sa sakayan) Aurora, Dorotea, tala na.

Lorenzo---Malunod unya ang sakayán. Amo una nga isalibáy kining minatáy.

Dorotea---Igo magkuha pa kami si Aurora sa among igsusul-ob.

Aurora---Tuod, Ernesto: mosaká kamí, madalí ra kaayo.

Ernesto---Dalí kamó; ¿ha? Tingali bayá hisabtan kamó sa mga binatonán. (Si Dorotea ug si Aurora manulod sa Castillo). Kamó (atubangon ang mga magdadagát) dalidali kamó sa pagsalibáy niana. Ingón sa walá kamóy nakita ug nabati: mga amáng kitáng tanán: kay kong hisayran alaut kanato... (Ang sakayán molakaw si Ernesto magahinoktok, nagasuroysuroy sa lapiahán sa dagat). Pagkadugay nila (mamundak). Hapon na kaayo. Apason ko. (Mosulod pagdalí sa Castillo).

GULÁ XVI

Mogula sa Castillo si Bruno, nagadali.

Bruno---¿Asa kahá mangadto si Aurora ug si Dorotea nga namutós man? Guipangotana ko walá tumog-an, kadtong magsasakay nga misaká walá makakitá kanako. ¿Kinsa kahá kadto? ¿Maó ba kahá ang tag-iya sa sakayán nga ilang kaguiwan? Tan-awon ta. (Moduol sa dagat). Dinhi waláy sakayán. Apan, ¿asa kahá mangadto? Nalibog kining ulo. Ang maayo niini, akó ra bay "mayordomo" sa Castillo sa Conde, ang binatonán nga sinaligan, apason ko siya. Pahibaloón ko nga daw mangaguiw ang iyang anák ug si Dorotea, arón akó dili kabasulan kong unsa ugaling ang mahitabó. (Modagan padulong sa walá).

GULÁ XVII

Si Aurora, Dorotea ug Ernesto nga guikan sa Castillo, nanagdala sa ilang mga putos.

Aurora---¿Hain na ang sakayán?

Dorotea---¿Hain na?

Ernesto---Atua nagsalibáy pa sa minatáy.

Aurora---Pagkadugay. (Magsuroysuroy ug managlantaw-

lantaw).

Dorotea---Si Bruno nangotana uróy kanako kong asa kitá.

Aurora---¿Si Bruno?

Ernesto---¿Kinsang Bruno?

Dorotea---Ang mayordomo.

Aurora---Nan ¿guitag-anan mo?

Dorotea---¿Buang ba akó? (Si Ernesto magalantaw sa dagat).

Aurora---¿Hain man karón si Bruno?

Dorotea---Dihá man kadto sa taas.

Aurora---Tingali bayá hibaloán kitá.

Dorotea---Asa ugód. Hibaloán man gani hinoon, ngano ba nga dili; apan unya ra kong atua na kitá sa halayó.

Aurora---¿Hain na ugód ang sakayán?

Dorotea---Maó na kahá kaná nga nagapaingón nganhi.

Ernesto---¿Ngano kahá nga nadugay?

Aurora---Lagui, ¿ngano kahá?.

Ernesto---(Mokamáy). ¡Dalidali kamó!

Dorotea---Hiabtan na lamang kitá sa kagabhion.

Aurora---Padali-a na gani Ernesto.

Ernesto---(Mosingguit). Dalí na kamó Lorenzo.

Aurora---Mahinay man kaayo kanáng sakayana.

Dorotea---Tingali hiapsan kitá.

Ernesto---Matulin man kaná. Ambut ngano nga guipahinay. ¡Naunsa kahá! (Ang sakayán naga-

kadool).

Ernesto--¿Ngano ba nga nadugay kamó?

GULÁ XVIII

Modunggo ang sakayan.

Lorenzo--Diriyot kamí malunod.

Ernesto--¿Ngano?

Aurora --- ¿Unsa, unsa?
Dorotea--- ¿Unsa, unsa?

Lorenzo--Diriyot kamí malunod. Nabuslot ang sakayán.

Ernesto--¿Diin, diin? (Mosakáy).

Aurora--(Moatubang kang Dorotea) Maó kiní karón ang nakakulang.

Dorotea--¡Kannay! ¡Unsaon ta na man karón. (Si Ernesto nagahilíng sa buslót).

Ernesto--Waláy sapayán.

Aurora--Malangan na kitá.

Dorotea--Muhiulí gani kadto karón si Papá mo ug hisakpan kitá...

Ernesto--Saba, saba lang, tal-opan ta pagdalí. (Mokawas). Dorotea, pangita didto... (Magkabuang) pangita diyotay nga nuog, kun,.. bisan unsa nga ikatal-op ta. (Si Dorotea mosulód sa Castillo).

Aurora--Dalidali, Dorotea.

GULA XIX

Ernesto, Aurora ug mga magdadagat.

Ernesto---¡Pagkadakung kadaut!

Aurora---Ambut kong unsay atong dadangaton.

Ernesto---Lorenzo, kausi sa tubig. Madali. (Kausan sa mga magdadagat).

Aurora---Kong simbakó hisakpan kitá karón ni Papá, ¿magaunsa man kitá?

Ernesto---Kanimo walay sapayán. Akó intawon ang makalolooy. Bitayon gayud akó sa mga punoan.

GULA XX

Sila guihapon. Mogula si Dorotea.

Dorotea---¿Paigo kahá kini? (Ipakita ang nuog nga iyang dalá).

Ernesto---Dorotea (bitaron ug si Aurora sa daplin). ¿Ipanumpa mo kahá nga dili mo itabi, bisan kang kinsa, ang atong guibuhat kang Federico?

Dorotea---Ipanumpa ko sa ngalan ni Bathala.

Ernesto---¿Bisan ka patyon?

Dorotea---Bisan patyon.

Aurora---¿Hain ba nimo ipasalibáy ang minatáy?

Ernesto---(Moduol sa sakayán). Hulát usa pangotan-on

ko pa ¿Hain ba ninyo ihulog ang minatáy?

Lorenzo---Sa taliwala gayúd sa laúd.

Ernesto---¿Dili kahá kadto molútaw?

Lorenzo---Dili gayúd. Labi na kay dinhi niñg dagata daghan nga mga isdang dagko, guitukób na kadto karón. (Si Ernesto mobalik sa guitindogan ni Aurora ug Dorotea).

Ernesto---Atua konó mila isalibáy sa laúd.

Lorenzo---¿Ang nuog nga atong ital-op sa buslot?

Dorotea---Adia ra.

Ernesto---Tuod. Hari. (Kuhaon ni Ernesto ug itunol kang Lorenzo). Ayoha pagtal-op. (Madungóg ang pakángpakang). Ayuha gayúd, tingali motubód.

Dorotea---(Mahikugáng). ¿Kinsa kanáng mga tawo nga nagapaingón nganhi? (Itudlo ang mga tawo nga nagakaduol).

Aurora---¿Kinsa? (Maglantawlantaw silá).

Ernesto---(Mahiugpot). ¿Kinsa? ¿Kinsa kanáng mga tawo?

Dorotea---Ang Conde ug ang mga sundalo.

Aurora---¡Tapus na kitá! (Magkabuang silá).

Ernesto---Tala na. tala na. Dalí kamó pagsakáy. Dalí; dalí. (Bitaron si Aurora ug si Dorotea, dad-on sa sakayán; apan maó usáb ang iabút sa mga sundalo ug sa Conde).

Mga sundalo---(Sa sulod pa). ¡Asa kamó! ¡Asa kamó!

¡Asa kamó!

GULA XXI

Moabut ang Conde, Duque, Bruno ug mga sundalo. Si Ernesto, Aurora ug Dorotea hisakpan.

Conde--¿Asa kamó? Aurora, ¿Asa ka unta padulong anák ko? (Si Aurora kawad-an sa buot sa mga bukton ni Dorotea).

Bruno---Dá, agalon ko, maayo ra gayúd nga guiapas ug guipahibaló ko ikaw. Daan pa gayúd akó nga mokaguiw ang imong anák. Kining magdadagat maó diay ang mokawat sa imong anák.

Conde---(Moatubang kang Ernesto). ¿Kinsa ka nga nakaako sa pagpasipala sa akong anák? (Sumbagon si Ernesto).

Ernesto---Ang gugma maóy...

Conde---(Sumbagon pag-usáb). ¡Ah banyaga ug waláy ulaw! ¿May baba ka pa nga itubág? Magabayad ka karón ning imong pagbuling sa akong dungóg. ¡Mga sundalo!, karónkarón dad-a ninyo kanáng tawhana sa Juez.

Duque---Ubanán ko.

Conde---Ikaw na lamang, Duque, ang mahibaló nga mag-asoy sa nahitabó. (Ang Duque, si Ernesto ug mga sundalo manglakat na untá; apan mahaurong inigtingog ni Bruno).

Bruno—¿Kining mga kauban? (Itudlo ang duhá ka magdadagat nga kauban ni Ernesto).

Conde—Dad-on usáb. (Dakpon ang duhá ka magdadagat

Duque—Tala na. Madalí. (Manglakaw).

GULÁ XXII

Ang Conde, si Aurora, Dorotea ug Bruno. Si Bruno magasuroysuroy.

Conde—(Moduol kang Aurora). ¡Ah anák ko nga mamakaliton! ¿Mao diay kini ang ibalus mo sa akong pagpalangga kanimo? ¿Kasakit ug kaulaw diay ang ipabalon mo sa imong tigulang amahán sa iyang lubnganan? ¡Mamatáy ka, una mo bulingán ang akong mga úban!...

Aurora—¡Amahán ko! ¡Pasayloa akó!

Conde—(Moduol kang Aurora ug mamungót). ¿Pasaylo mangayo ka? Dili, dili, dili ko ikaw pasayloon. Ang dungóg ko imong guilubóng sa yanáng ug karón hinoon nga tigulang na akó walá na akóy nawong nga ikapakita sa mga tawo? Ug ikaw, Dorotea, ¿nganong mitabang ka kang Aurora sa iyang pagabuhaton? Ikaw ang akong guisaligan sa akong panimaláy, kutub sa diyutay pa si Aurora, ¡ug ikaw ra usáb ang magabudhi?

Dorotea—(Mamingaw ug magakonókonó). Mistigót lamang akó sa guistigo kanako.

Aurora—Amahán ko. ¡Akoy may salá!..

Conde—¡Hilom! Karón karón (Itukmod si Aurora nga molakaw padulong sa Castillo). isulod ko ikaw sa usá ka Monasterio. Adto ko ikaw pakamatya. Adto didto mangadunot ang imong mga bukóg. Dili ko buut ikaw makita ning mga matà. ¡Adto mo sa usá ka Monasterio tapusa ang imong kinabuhi! Ug ikaw, mabudhiong sulogoon. (Itukmod si Dorotea nga magahilák ug molakaw sa walá, pahawa karón dayon. Dili akó buut motan-aw sa imong landong. ¡Lakaw! ¡Lakaw!

TABIL.

Katapusan sa unang bahin.

BAHIN II

HAWAN SA USA KA MONASTERIO. DUNAY USA KA SUGANAN.—GABII.

GULA I

Mosulod paghinay ang Capellan Padre Numa

Numa---(Motan-aw sa iyang orasan). Culang 15 minutos sa ika 4 sa caadlawon. Magamisa na-usab akó karón. Pagkakapoy ning akong katungdanan! (Moduol sa ganghaan nga tóo) (Mopakpak sa kamót makaduhá). ¿Walá makabati? (Moigham makaduhá). ¡Ehem! ¡Ehem. ¿Walá pa gayúd? ¡Sor Marta! ¡Sor Marta! Sor Marta!

Marta---(Sa sulod). Adto na akó. Hulát makariyot. (Si Padre Numa magasuroysuroy. Mamingaw)

GULA II

Numa ug Sor Marta

Marta---¿Unsa na, Padre?

Numa---¿Naunsa na si Carolina?

Marta---Nag-anák na. ¿Walá ba nimo madawat ang su-

lát ko kagabii nga nagapahibaló kanimo nga si Carolina nagbati na?

Numa—Nadawat. Maó bitaw kini nga misayó akó pag-anhi arón sa pagsusi kong naunsa na si Carolina. ¿Unsay anák?

Marta—Lalake.

Numa—¿Kang kinsa lumiwát?

Marta—Kang kinsa man kong dili sa amahán: ¡kanimo!.

Numa—(Malipay). Nan, nan. ¿Unsaon ta na man kaná karón?

Marta—Ambut lamang kanimo.

Numa—Ilubóng ta, ingón sa atong paglubóng sa ubán.

Marta—¿Ilubóng bisan buhí? (Malisang una).

Numa—Patyon una.

Marta—¡Jesus, Jesus, Jesus! (Mangurós).

Numa—¿Hibaghoán ka pa gayúd niana nga makadaghan ta na man buhata?

Marta—Maó man gani kaná malisang ako kay makadaghan na kaayo...

Numa—¿Ug si Carolina? ¿Maayong pagkatago?

Marta—Maayo hinoon. Atua ko ibutáng sa akong higdaanan. Waláy lain nga makasulod.

Numa—Walá bay lain nga nakibaló ning pag-anâk ni Carolina?

Marta—Walá; Ikaw, akó ug siya ra.

Numa—Maayo. (Motan-aw sa iyang orasán). Hapit na mobagting ang ika 4. Dili na kitá maglanganlangan.

Marta—¿Unsa may atong buhaton?

Numa—Adtoon mo si Carolina ug sultihan mo sa atong bubuhaton. Dili akó mosulod kay tingali ma-nng natá na ang mga "colegiala" ug hikit-an akó. Managkatahap na unya...

Marta—¿Kinsa man ang mokugos sa bata?

Numa—Ikaw. Kaná dili ikasalig sa lain.

Marta—¡Tingali mouhá! Hibaloán lamang sa mga "colegiala"...

Numa—Dili. Hiktan mo, hugót kaayo ang liog sa usá ka panyo, ug limisan mo sa usá ka habol.

Marta—¡Ug ikaw?

Numa—Hulatón ko ikaw dinhi.

Marta—Adto na akó. (Mosulod sa ganghaán nga iyang gui-ul-an).

GULA III

P. Numa.

Numa—(Maghinoktok makariyot). ¡Pagkaanugon sa bata! ¡Pagkasakít ning kasingkasing ang pagkuha sa kinabuhi sa usá ka alaut nga bata nga waláy salá!... Apan... ¿Unsay akong mabuhat? Ang kahimtang ko maóy nagasugo. (Magahinoktok) ¿ngano nga walá ko palandunga, una akó magsul-ob ning akong "sotana," kong makatuman ba akó sa akong

katungdanan?... ¡Oh waláy palad nga Carolina! Ang bunga sa atong gugmang tinago ang yuta lamang ang makatag-iya... (Modukó ug magahilák).

GULÁ IV

Mogula si Sor Marta.

Marta—Padre Numa. (Si Numa dili molingi). Padre Numa. (Si Marta mokablit sa bukton ni Numa). Padre...

Numa—¡Marta!...

Marta—¿Naunsa ka, Padre? ¿ngano nga naghilák ka?

Numa—¡Ay Marta! Dili ikagsaysay ang guinabati ning kasingkasing. Nagangutngot kining hunahuna nga magapalandung nga bulingán ko na usáb sa dugó nianang bata kining mga kamót.... Kining mga kamót nga putli sa mga matá sa mga tawo kay nagakupót sa adlawong tanán sa lawas sa Manunubus sa kalibutan; apan mga kamót nga mamumuno... (Mamingaw siláng duhá. Magahinoktok makariyot).

Marta—¡Ay San Vicente de Paúl! Tabangi kamí..... (Manghupaw).

Numa—Marta, Ayaw pagsangpit sa mga Santos sa langit ning atong bubuhaton. Higabaan kitá

ug dangaton ta unya ang kadantan nga walá ta hunahunaa. Apan... ¿hain na man ang bata?

Marta---Dili ihatag sa inahán.

Numa---(Maningka). ¿Ngano? ¿nabuang siya?

Marta---Ang pagsulti ko sa atong bubuhaton, guigakús ang bata ug naghilák.

Numa---¡Maigo untá siya sa lintil ¿Unsay buut niya nga buhaton?

Marta---Ambut lang. Natahap ra ba akó tingali mabughat nianang iyang paghilak. Mabughat gani ug mamatáy... ¡Tapus kita! Duruhâ na ang atong ilubóng.

Numa---(Mopadulong pagdalí sa ganghaán sa kilid nga too). Akó ang mangunáy sa pagkuha sa bata.

Marta---(Moapas kang Numa ug hawiran sa bukton). Ayaw intawon, Padre, ayaw, Padre. Pastilán hikit-an ka unya sa mga "colegiala" ug dakú nang kagubút. (Si Numa mahaurong ug mosibog). Ayaw intawon pagsulod karón, hapit na mobagting ang ika 4 ug mamangon na ang akong mga "colegiala".

Numa---Apan... Marta, Marta. ¿Unsay atong buhaton? (Si Marta dilí motingog. Magahinoktok).

Numa---Dili na kitá maglanganlangan. Kong si Carolina dili buut sa minaayo, sa dinaután. Bumalik ka sa imong higdaanan, waláy tingog-

tingog, agawon mo ang bata sa mga bukton sa iyang inahán ug ilagan mo nganhi.

Marta--¿Kong tumiabaw ang inahán?

Numa---Looka, patya.

Marta---Pagkamakalilisang, pagkalisód, Padre, niànang imong guisugo hanako.

Numa---Tuniana kay maó ang macalwas kanato. Apan, Marta, maayo nga managana kitá nga daan.

Marta---¿Unsa man?

Numa---Kong halayó ra kadto, dili itugot sa langit, hisakpan kining atong bubuhaton. ¿Unsaon ta ang pagpanghunaw sa atong mga kamot nga makasasala?

Marta---¿Kaingnon mo nga may kalutsan pa kahá kitá? (Si Padre Numa magahinoktok).

Numa---Ah.,. diay nahunahuna ko. Si Aurora, ang anák ni Conde Roberto, bag-ong nahasulod sa Colegio. Ikaw nahibaló na sa hinungdan sa paghisulod niana dinhi sa Colegio. Guitago kaná dinhi sa Conde kay hisakpan konó sa Conde nga... (magseñas señas sa kamót) may hipigugma nga magdadagat ug buut nuta mokaguiw. Kaná kay nabulingán na ang dungóg, dili k hibulangan nga pasangiulan ta tiya nga maó ang inahán sa bata, ¿nakasabút ka?

Marta--Tuod na. Maayo kay dunay panyo si Aurora

nga hikit-an co, may ngalan niya, maóy ihigút ko sa liog.

Numa---Apan kaná tubaton ta lamang cong abuton kitá sa dacúng kadaut ug hisakpan ang bata nga atong ilubóng.

Marta---Maayo, maayo. (Malipay).

Numa---Lakaw na, Marta, ayaw pagdugay. Tumana ang guisugo ko kanimo.

Marta---Apan... ¿Kong motiabaw si Carolina?

Numa---Looka lagui, patya.

Marta---¿Kinsa pa ang molook, kinsa pa ang mokugos sa bata?

Numa---Ayaw kahadlok. Adi'a akó. Kong madungóg ko gani nga motiabaw.. mosulod akó ng ma...

Marta---(Molakaw na). Pamati-a pag-ayo ¿ha? Tingali masayóp kitá. (Modali paglakaw).

GULÁ V

Si Padre Numa nga usara.

Numa---Tan-awon ta kong unsay katapusan ning tanán. Makalolooy kung Carolina kong magsuki siya sa akong bubuhaton. Ang kinabuhi niya nagabitay sa usá ka lugás nga lanot. Kining mahait nga baraw iunlod ko sa iyang lawas. Palabihón ko ang pagbunó kaniya, dili ang kadautan ko ug sa tibook nga "Colegio" Ha-

lang tanán sa ganghaán sa walá).

LAING DAPIT

HAWAN SA MONASTERIO. USA KA ATABAY SA DAPLIN NGA TOO UG USA KA CANGHAAN SA TALIWALA.

GULÁ VIII

Mogula sa kilid nga too si Numa ug si **Marta.** Si Numa nagadala sa bata. Magapanglingi.

Numa---¿Ualá ba kaháy nakakitá kanato?

Marta-.-Walá. Ang langit da ng mga tanúm.

Numa---Ang langit ug mga tanum dili makatingog. (Moduol sa atabay) ¿Ihulog ko na ba?

Marta---(Unsa pa man ang hulatón ta? Ihulog na. Hinaya arón dili magtimpasaw ang tubig.

Numa---Atua ka na gayúd. (Ihulog).

Marta---Dalí, dalí. (Bitaron ang bukton ni Numa ug managluksolukso sa pagdalagan).

Numa---Tala na. Natapus na gayúd. (Manulod sa kilid nga wala).

GULÁ IX

Mogula sa kilid nga too si Claudio ug si Samuel magayayong sa lata sa tubig, dala ang timba ug sug-anan. Mopadulong sa atabay ug ibutang ang lata sa daplin. Manglingkod sa babá sa atabay.

Claudio---(Manghuy-ab). ¡Pagkatugnaw sa kaadlawon!

Samuel---Tinuod, matugnaw kaaayo.

Claudio---Manabakó una kitá. (Mocuot sa iyang bulsa, mokuha sa usa ka bugkos sa cigarilyo ug tunolan si Samuel). Tabakó Samuel (Si Samuel ug si Claudio manabako adto modagkot sa sugʼanan nga ilang dala).

Samuel---Dili na madugay magakabulag na kitá.

Claudio---¿Asa ka man?

Samuel---Pa-uli sa amo.

Claudio---¿Ngano?

Samuel---Dili akó moangay dinhi. Guinapatáy ta dinhi ang atong lawas. Kaadlawon nga tanáninig ika 4 kinahanglan mobangon na kitá, magatimba sa kaligoán ug waláy pu-as ang buhat sa tibuok nga adlaw. Lampaso, silhig, sablig sa mga tanúm... ¡adá! dili ko kini maantus. Maayo na lamang kong dakú ang "sueldo"... Dia pay pagkaon nga nagakotóy lamang kining tiyan.

Claudio---Akó bitaw, nagahulát lamang sa katapusan sa bulan. Inigpakadawát ko sa "sueldo" manamilit dayon akó sa Superiora.

Samuel---Magdungan lamang kitá.

Claudio---Kong mahagulá ka na dinhi ¿asa ka man padulong?

Samuel---Pa uli sa akong lungsod mobalik sa pagdaro sa yuta, ¿ug ikaw?

Claudio--Mosslod sa pagkabinatonán sa Conde nga anan. hán nianang maanyag nga "colegiala" nga bag-ong misulod.

Samuel--¿Ngano ba nga guisulod man dinhi sa Conde ang iyang anák?

Claudio--Ang dungóg ko ngód, sa mga "colegiala", nga kaniáng bataa nahi... ligás sa usá ka magdadagat ug ang Conde arón sa pagtago sa iyang caulaw, guisulod dinhi ang iyang anák.

Samuel--¡Pagkabulahan ug pagkapalaran sa makatag-iya niana!.. Madungóg ang tingog sa mga "colegiala" nga nagaduyog sa misa).

Claudio--Samuel, tindog na. Nagsugod na kahá ang misa ¿nakabati ka? (Manindog).

Samuel--Ikaw ang una sa pagtimba. (Ituuol ang timba).

Claudio--Ihari (Motimba. Sa ikatoló nga timba madalá ang putós). ¿Unsa kini? (Mahitingala silá.)

Samuel--Saya kahá nga nahulog.

Claudio--Dili, mabobug-at man. Kuhaa ang sugá. Iwagan ta. (Iwagan sa sug-anán ug buksan nila ang putós. (Hikit-an ang bata nga patáy).

Samuel--¿Unsa kaná?

Claudio--¡Bata!

Samuel--¡Jesus! ¿Bata?

Claudio--Bata lagut.

Samuel--¿Kinsa ugód ang nagsalibáy niana dinhi?

Claudio--Pahibaloón ta ang Superiora, tingali mga kilá ang pasanginlan.

Samuel---Adtoa. Hulatón ko ikaw dinhi.

Claudio---¿Atua man sa Capilla, misimba pa man?

Samuel---Bisan, adtoa gayúd, pahibaloá. (Si Claudio modalagan padulong sa kilid nga wala).

GULÁ X

Si Samuel nagakiyogpos.

Samuel---¿Kinsa ugód kahá ang nakuako sa pagsalibáy ning bata dinhi sa atabay? ¿Diin ugód kahá kiní guikan? (Mokuha pagbalik sa sug-anán ug iwagan ang bata). Daw bag-o pa man nga namatáy. May dagó pa ang baba ug ilóng. Sa akong pagsabút, bag-o pa kining guianák. Masusi kiní karón kong kinsa ang nagsalibáy. Dili kiní malilong. Hibaloán gayúd.

GULÁ XI

Si Sor Marta, Claudio ug mga colegiala managdalagan guikan sa kilid nga wala.

Marta--¿Unsa? ¿Unsa?

"Colegiala"--¿Unsa? ¿Unsa? (Magubút silá ug alirongan ang minatáy).

Samuel—Batang patáy. Hikit an namo sa atabay.

Marta—¡Mga langit! ¿Diin ugód kini guikan? (Mangutós makadaghan).

Claudio—Sa atabay.

GULÁ XII

Mogula si Numa, guikan sa kilid nga wala. Nagasul-ob sa capa nga igamisa uban ang sacristan.

Numa—(Sa sulod pa) ¡Unsa, unsa kaná! (Sa gulá na). ¿Unsay inyong hikit-an?

Samuel—Batang patáy.

Numa—¿Diin guikan?

Claudio—Sa atabay.

Numa—¡Jesus, Jesus, Jesus! ¿Kinsa ang nagsalibáy niana?

Samuel—Ambut lang. Sa ikatoló nga pagtimba ni Claudio nadalá ang usá ka putós ug ang pagbukhad namo kanáng bata ang sulod.

Numa—¿Kinsa kahá ang nag-among-among?

Marta—¿Unsaon ta man kaná karón?

Numa—Ayaw kamó kalisang. Sumalig kitá sa mga langit, kang San Vicente de Paúl. (Moatubang sa sacristan). Ikaw sacristan, tawga karón dayon sa akong bahin, ang Juez. Pahibaloá ning nahitabó.

Sacristan—¿Hain man ang baláy sa Juez?

Numa—Hadool da kaayo dinhi. Iniggulá mo sa dalan, sa too, ang ikatoló ka baláy.

Sacristan—¿Kong natulog pa?

Numa—Ipapulkaw. Dalagan,... (Ang sacristan modalagan padulong sa ganghaán sa taliwala).

GULÁ XIII

Numa, Marta, Claudio, Samuel ug mga "colegiala"

Numa—Bantaye ninyo kaná, Samuel. Walay maghilabut kay tingali unya maaugin kitá. Ikaw Claudio, kuha-a didto ang mga sugá. (Si Claudio mokuha sa mga sugá).

GULÁ XIV

Numa, Samuel, Marta ug mga "colegiala".

Marta—¡Pagkabanyaga sa tawo nga nagsalibay dinhi nianang bata! Buot kitá among-amongan.

Numa—Hilom, hilom lamang Sor Marta. Ang matuod molutaw guihapon. Dad-a na kanáng mga "colegiala" ngadto sa taas. (Si Marta ug ang mga "colegiala" manglakaw padulong sa kilid nga too, apan mahibalík inigtawag ni Numa). Ayaw usa diay. Sor Marta, Sor Marta, hulat usa kamó. Maayo kahá nga hulatón ta ang Maghuhukom arón makita niya nga walá kitáy salá. Paglaray kamó. (Si Marta ug mga "colegiala" managlaray).

GULA XV

Mosulod si Claudio dala ang mga suga.

Marta—¿Unsa man kahá ang isokót kanato sa Maghuhukom?

Numa—Ayaw usa, pangotan-on ko una ang tagsatagsa (Moduol sa "colegiala" nga atua sa usá ka tumóy). ¿Walá ka mahibaló kong kinsa ang nagsalibág sa atabay niadang bata?

"Colegiala"—Walá. (Kining suknaa balikbalíkon sa tagsatagsa ka "colegiala" ug maó guihapon ang itubág).

Numa—Na, mga anák ko. Ayaw kamó kalisang. Linawa ninyo ang inyong hunahuna. Dili kamó magkonókonó sa pagtubág sa mga isukna sa Maghuhukom. Ug kamó Samuel, Claudio, mamulong sa matuod, kutub sa inyong hibaloán. Matugonan ninyo ang mga sukna, tingali lintuaglintuagon kamó.

Marta—Ang walá ko hisabti kong diin iagui kanáng bata ang pagsalibáy dihá sa atabay.

Numa—Tingali dinhi sa ganghaán.

Samuel—Dili mahimo. Kanáng ganghaana guinakutan kutub gahapon sa hapon.

Numa—¡Ah!... Tingali guisalibáy. (Mohangád sa parél). Tan-awa ninyo: hamobó kaayo ang parél ug

masayón ang pagsalibáy.

Tanán---¡Ah!... (Madungóg ang tuktok sa ganghaán).

Numa---¡Kinsa kaná? ¿Kinsa?

Maghuhukom---(Sa sulod). ¡Ang Mahuhukom!

Marta---Ang Maghuhukom adia na. Buksi, buksi.

GULÀ XVI

Sa ganghaan sa taliwala mosulod ang Maghuhukom, Escribano, Sacristan ug mga sundalo.

Maghuhukom---¡Maayong buntag!

Numa---Maayong buntag.

Marta---Maayong buntag.

Maghuhukom---¿Unsay nahitabó?

Numa---Tan-awa lamang. (Itudlo ang minatay).

Maghuhukom---¿Diin kaná guikan?

Numa---Sa atabay.

Maghuhukom---¿Kinsa ang nagsalibáy.

Numa---Maó kaná ang walá hibaloi.

Maghuhukom---¿Ngano nga walá hibaloi?

Numa---Kining duhá ka binatonán maó ang makagasoy kay maó ang nanagpakakitá niana.

Maghuhukom---¿Hain kanang mga binatonan?

Numa---Claudio, Samuel, marika kamo, (Modool sa Maghuhukom).

Maghuhukom---Capellan: padalá diri usá ka lamesa ug lingkoranan.

Numa--Claudio, Samuel, kuha kamo didto duha ka lingkoranan ug usá ka lamesá. (Si Samuel ug si Claudio mosulod sa kilid nga walá. Ang Maghuhukom magasuroysuroy).

GULA XVII

Maghuhukom Escribano, Numa, mga "colegiala" ug sundalo.

Maghuhukom--¿Pipila ang mga 'colegiala?"

Numa--Maó kining tanan.

Maghuhukom--¿Ang Superiora?

Marta--Magsugo ka.

Maghuhukom--¿Kining imong mga "colegiala" pulós mga dalaga?

Marta--Mga dalaga angtanan (ang Maghuhukom magasud-ong sa mga nawong) tungud sa akong mga sakop ayao lamang katahap. Niining Monasterio, ning balay ni Bathala, walay makaako sa paghimo nianang makalilisang nga sala. Kining gihimo kanamo, usá ca pagamóng sa dungóg nga putli ug walay buling ning Colegio.

Maghuhukom--¿Diin man diay kaná gikan?

Marta--Sa akong pagsubut sa gawás.

Numa--Maó usáb ang akong hunahuna, sa gawas gayud.

Maghuhukom--¿Diin man iagui?

Numa---Kining parél hamobó kaayo ug masayón ang pagsalibáy. (Ang Maghuhukom magaliñgoliñgó).

Maghuhukóm---¿Tuyoan na gayúd ang pagsalibáy nganhi sa sulod ug mahatoon na gayúd usáb sa atabay?

Numa---Maó kaná ang nahibulongan ko.

Maghuhukom---¿Mahibaló na gayúd ang mga tawo nga tungud ning parél may atabay? (Magalingolingó).

GULÁ XVIII

Mogula si Samuel ug Claudio, dala ang lamesa ug mga silla.

Numa---Dirí ibutáng. (Itudlo ang taliwala sa escenario).

Maghuhukom---Escribano, pagsulát na. (Ang Escribano molingkod ug mosulat). Usá sa mga binatonán moatubang dirí. (Ang Maghuhukom molingkod usáb. (Si Samuel moduol). ¿Manumpa ka sa pagpamulong sa matuod sa tanáng ipangotana kanimo?

Samuel---Manumpa.

Maghuhukom---¿Kinsay ngalan mo?

Samuel---Samuel Giomi. (Ang Escribano magsulat).

Maghuhukom---¿Taga diin ka?

Samuel---Taga Nápoles.

Maghuhukom---¿Pilá ka tuig ang imong kinabuhi?

Samuel---Kalohaan ug upát.

Maghuhukom---¿Unsay katigayonan mo?

Samuel---Binatonán ning "Colegio".

Maghuhukom---Ipamulong mo karón ang tanán mong hibaloán, mahatungúd ning bata nga hikit-an sa atabay.

Samuel---Si Claudio ug akó nanganaog kamí karóng kaadlawon arón sa paghakot sa tubig nga ikaligo sa mga "colegiala". Sa ika toló nga pagtimba ni Claudio, usá ka putós ang nadalá. Kainguon namo usá ka saya; apan ang pagbukhad namo, batang patáy ang among hikit-an. Tungúd sa among kalisang, guipahibaló namo ang "Superiora" ug ang "Capellan" nga didto sa simbahan nagamisa.

Maghuhukom---¿Walá ka na ing lain nga hibaloán?

Samuel--Walá na.

Escribano---¿Maantigo ka nga motimaan?

Samuel---Maantigo man.

Escribano---Timan-i (Si Samuel motimaan).

Maghuhukom---¿Haiu ang usá ka binatonán?

Numa---Claudio. (Si Claudio moduol sa Maghuhukom).

Maghuhukom---¿Manumpa ka sa pagpamulong sa matuod sa tanán nga ipangotana kanimo.?

Claudio---Manumpa.

Maghuhukom---¿Kinsay ngalan mo?

Claudio---Claudio Mosca.

Maghuhukom---¿Taga diin ka?

Claudio--Taga Milán.

Maghuhukom---¿Pilá na ka tuig ang imong kinabuhi?
Claudio---Calohaán ug toló.
Maghuhukom--¿Unsay katigayonan mo?
Claudio---Binatonán ning "Colegio".
Maghuhukom---Ipamulong mo karón ang tanán mong hibaloán mahituugúd ning bata nga hikit-an sa atabay.
Claudio---Karóng kaadlawon, si Samuel ug akó nanganaog aron sa paghakot sa tubig nga ikaligo sa mga "colegiala". Sa ika toló ko nga pagtimba, nahibulong akó nganong mabug-at ang timba. Sa sinugdan kaingnon namo nga usá ka saya nga nahulog sa atabay; apan ang pagbukhad ug pag-iwag sa sugá, nahitingala kamí kay batá man nga patáy ang sulod sa putós. Guilayón gnipahibaló ko ang "Superiora" ug ang "Capellan".
Maghuhukom---¿Walá ka na ing lain nga hibaloán?
Claudio---Walá na.
Escribano---¿Maantigo ka ñga motimaan?
Claudio---Maantigo.
Escribano---Timan-i. (Si Clandio motimaan).
Maghuhukom---Didto ka sa daplin. (Si Claudio moipon kang Samuel nga nagabaróg sa daplin).
Maghuhukom---"Superiora" sa "Colegio", palihog pagduol dirí. (Si Marta moduol) ¿Manumpa ka sa pagpamulong sa matuod sa tanan nga ipa-

ngotana kanimo?

Marta---Manumpa.

Maghuhukom---¿Kinsay ngalan mo?

Marta---Marta Borgia.

Maghuhukom---¿Taga diin ka?

Marta---Taga Venecia.

Maghuhukom---¿Pilá ka tuig ang imong kinabuuì?

Marta---Cap-atán ug... waló.

Maghuhukom---?Uusay katigayonan mo?

Marta---"Superiora" ning "Colegio".

Maghuhukom---Ipamulong mo karón ang tanán mong hibaloán mahitungúd ning bata nga hikit-an sa atabay.

Marta---Walá akoy ikapamulong nga daghan. Akó ug ang mga "colegiala" nanimba sa "Capilla" ug sa dakóng paghikugáng guipahibaló akó ni Claudio nga sa atabay may hikit-an nga batang patáy.

Maghuhukom---¿Maó ra kaná ang imong hibaloán?

Marta---Maó ra.

Maghuhukom---(Magalingolingo). Dili mahimo. Manigt-ngit kaayo kiní. Hulat usa. (Motindog ug moduol sa mga sundalo). Sakuwata ninyo ang minatáy. Ibutáng dirí (Itudlo ang lamesa. Adto ibutáng ang minatáy).

Escribano---¡Kníng bata... (Mahatingala) may higót sa liog (Ang Maghuhukom molili).

Maghuhukom---Tuod. Badbara.

Escribano---(Badbaron). Panyong seda ang guihigót. (Itunol sa Maghuhukom).

Maghuhukom---(Bukharon ang panyo). ¿Unsa kini? ¿May ngalan? Maó kini karón ang makahatag sa kahayag. (Lukoton ang panyo ug magbinaklid). "Superiora", paduola tagsatagsa ang mga "colegiala".

Marta---Marika kamó. (Ang mga "colegiala" magasumpot sa pagduol ang tagsatagsa. Si Aurora maulahí).

Maghuhukom---(Sukton ang nahauna). ¿Kinsa ang ngalan mo?

"Colegiala 1.a"---Marianina Brissi.

Maghuhukom---Hulát diri. (Itudlo ang daplin). ¿Kinsa ang ngalan mo? (Pangotan-on ang ikaduhá).

"Colegiala 2.a"---Lucia Marconi.

Maghuhukom---(Palakton sa daplin). ¿Kinsa ang ngalan mo? (Pangotan-on ang ika toló).

"Colegiala 3.a"---Adelina Siabo.

Maghuhukom---(Palakton sa daplin. ¿Kinsay ngalan mo? (Pangotan-on ang ika upát).

"Colegiala 4.a"---Margarita Crispi.

Maghuhukom---(Palakton sa daplin). ¿Kinsay ngalan mo? (Pangotan-on ang ika limá).

"Colegiala 5.a---Leonor Zabaschi.

Maghuhukom---(Palakton sa daplin). ¿Kinsay ngalan mo?

(Pangotan-on si Aurora).

Aurora---Aurora...

Maghuhukom---(Mahatindog ug mahikugáng.) ¿Unsa?

Aurora---Aurora Ballini.

Maghuhukom---Icao ang tag-iya ning panyo? (ipakita ang panyo. Ilhon ni Aurora).

Aurora---Akó.

Maghuhukom---Walay duhaduha, ikaw ang makasasala. ¡Mga sondalo! dacpon kining babaye.

Aurora---Walá akoy salá. Ang Langit maó ang akong saksi. (Mohilak kaptan sa mga sondalo. Si Numa, Marta ug mga "colegiala" manghikugáng ug managhoñgihong).

Maghuhukom---Capellan: ¿Kinsa kining anák?

Numa---Anák ni Conde Roberto.

Maghuhukom---¡Ah... ¿Maó kini ang buut untá kawaton sa usá ka magsasakay?

Numa---Maó.

Maghuhukom---¿Pila na ka adlaw dinhi?

Marta---Pitó pa ka adlaw.

Maghuhukom---Walá nay duhaduha. Kiníng panyo nga nagadalá sa iyang ngalan maó ang kamatuoran nga dili niya icalimód. Tan-awá (Ipakita) "Aurora" (Si Numa magayangoyangó.) Unya sa ica 4 sa hapon, icaw ug ang "tanang "colegiala" mangadto camó sa Hokmanan. Escribano: usá ca sondalo maó ang padad-on

ning minatay, arón ipaila sa mga mananambal.

Escribano---(Mocamay sa usá ca sondalo) dad-a kining minatáy.

Maghuhukom---Adto na kamí.

Escribano---Adto na kami.

Numa---Pag-ayoayo kamó. (Ihatud sa ganghaán. Manglacaw ang Maghuhukom, Esbribano ug mga sundalo nga nagadalá kang Aurora nga nagaminatay).

GULÁ XIX

Numa, Marta, mga "colegiala" ug binatonan.

Numa---¡Pagkadakóng kaulawan! ¿Kinsay magpalandung nga si Aurora ang anák sa Conde maó ang magbuhat sa usá ka saláng makalilisang?

Marta---Maayo gani kay dili gayúd itugot ni Bathala nga mabuling ang dungóg ning iyang baláy.

Numa---Marta, ¿unsa pay inyong gihulat dinhi? Balik kamó sa "Capilla". Iampo ninyo nga si Aurora pasayloon ni Bathala,

Marta---Mga bata, tala na. (Manglakaw si Marta ug mga "colegiala" padulong sa kilid nga walá).

GULÁ XX

Numa, sacristan ug mga binatonan.

Numa---Ug kamó, didto kamó sa usá ka atabay kuma-

los sa tubig. Kanáng atabaya makasasalá na. Patabunan ta kaná. Si Claudio ug si Samuel manglakaw, talá ang timba ug lata padulong sa kilid nga too).

GULÁ XXI

Si Numa ug ang sacristan.

Numa---Hubo-i akó sa "casulla".

Sacristán---¿Dili na ba lamang tapuson ang misa?

Numa---Dili. (Huboan sa sacristan ug pil-on ang mga guisul ob).

Numa---Huminay ka karón pagduol kang Sor Marta didto sa "Capilla" ug ingna nga paarión ko siya. (Ang sacristan molakaw sa kilid nga walá).

GULÁ XXII

Si Numa ngà usara. Maglingkod ug manampiling.

Numa---(Mamundak sa kamót). ¡Oh, pagkadakóng kadaut! ¿Kinsay magpalandung nga maó kini ang mahitabó? ¿Nganong dihá ko isalibáy sa atabay nga hibaloán ko na man untá nga pagatimbaan buntag tanán? ¡Ah! Matuod gayúd nga si Bathala motugot apan dili sa guihapon... (Magahinoktok). ¿Unsa kahá ang dangaton ni Aurora? ¿Unsa kahá

ang pulong sa Conde? ¡Oh! Kiling kasing-kasing dili malinaw... (Modukó sa lamesa masulub-on).

GULÁ XXIII

Mogula pagdali si Marta sa wala.

Marta---Padre, ¿guipatauág mo akó?

Numa---Marta, (motindog ng mosugat), Da, ¿nakita mo na?

Marta---(Magalingóliugó). Guinakulbaán akó.

Numa---Kong walá pa kitá managana nga daan, kong wala pa nimo ikahigót ang panyo...

Marta---¡Pagbuut gayúd sa langit!

Numa---Pamati, Marta. ¿Ug si Carolina?

Marta---Tan-awon ko kong unsa na ang guidangat.

Numa---Suguinli didto sa mahinay sa nahitabó.

Marta---¿Kong walá hioli-i ug namatáy?

Numa---(Maghiuuktok). Ato na lamang ilubóng sa sulod sa "Colegio" arón waláy mahibaló. Labon punó sa mga bokog sa mga bata kining "patio" sa "Colegio", iipon ta ugód siyá. Lakat na. (Si Marta mosulod sa kilid nga too).

GULÁ XXIV

Si Numa mobalik paglingkod.

Numa---¡Unsay angay ko buhaton? ¡Kong si Carolina

tumiabaw? ¡Oh! ¡Alaut ug makalolooy kaniya! (Moknot sa baraw sa sulod sa sotana) ¡Ion-lod ko kining hinaguibán sa iyang dughan!..! Bun-on ko siya. Bun-on ko tungúd sa pag-laban sa akong kinabuhi. (Mahaurong ug maghinoktok makariyot). Apan... kong bun-on ko ¿dili hinoon mabutyag na ang ugata-nán ug nahulog na akó sa kadautan? Dili, dili dili. Kong siya mangita ug motuyo sa iyang kamatayón, ilubóng ko siya sa sulod ning "Colegio" arón waláy mahibaló. Ang iyang minatáy makaipon sa mga bukóg ning mga bata nga nanagpahulay sa ilalum ning yu-tang akong guitumban. (Itudlo ang yuta) ¡Ilubóng ko siya. (Mahikugâng). ¿Unsa ka-róug nagahob? (Mabati ang kagahob sa di-naganán ni Marta).

¡GULÁ XXV

Mogula si Marta nagadalagan.

Marta—(Magatuyoktuyok sa escenario). Dakúng kadaut ang atong guidangat. ¡Tapus na kitá! (Nun-tan ni Numa).

Numa—¿Ngano Marta? ¿Ngano?

Marta—Si Carolina hiuliáu ang pagpukaw ko. Miba-ngon nangita sa iyang anák ug guigukód akó.

Numa---¿Guisalimuang kaha?

Marta--Ania na; ania na. (Itudlo ang kilid nga too. Si Numa ug si Marta magkabuang, dili makatoltol sa bubuhaton).

Carolina--Sa sulod magasiyaguit). ¡Hain ang akong anák! ¡Hain ang akong anák! ¡Iuli intawon ninyo! ¡Iuli! ¡Ang akong anák!

GULA XXVI

Mogula sa kilid nga too nagadalagan dunghay ang **buhok**, **si** Carolina mogukod kang **Marta ug kang** Numa nga magatuyoktuyok sa escenario.

Carolina---¡Hain ang akong anák! ¡Hain ninyo itaghud ¡Ang akong anák! (Moluhód ug magaminaltay), ¡Ang akong anák, hain ninyo ilubóng! (Duolon ni Numa ug tabunan ang baba).

Numa---¡Hilom, hilom, babaye, kong buut ka nga dili mamatáy! (Si Marta manapiong sa iyangdalonggan)

Carolina---¡Itug-an intawon kong hain ang akong anák! ¡Hain ninyo ilubóng! -Kauton ko intawon! ¡Ang akong auác! (Tabunan pag-usáb ni Numa ang baba).

Numa---¡Hilom, Carolina! ¿Buut ka sa imong kamatayon? (Tabunan ang baba).

Marta---¡Hilom, Carolina, hilom!

Numa---Carolina, ¿buut ka sa imong kamatayon?

Carolina---¿Dili pa igo nga gaipatáy ninyó ang akong anák; akó usáb inyon patyon?
Numa---Patyon ko ikaw kong dili ka mohilom.
Carolina---¡Patya akó, Numa kong dili ninyo iuli ang akong anak! (Motiabaw). ¡Ang akong anák!
Numa---¡Patáy ka na! (Luoken ang liog ni Carolina nga mahayáng).
Carolina---¡Anák ko!...

TABIL.

Katapusan sa ikaduháng bahin.

BAHIN III

PULOYANAN SA CONDE, USA KA HIGDAANAN SA DAPLIN SA TOO. ANG CONDE NATULOG, GABII WALAY SUGA

GULA I

Conde—¡Oh, anák ko! ¿Hain ka? ¡Aurora sa akong kalág! ¡Anák kong pinalangga! ¿Nganong guibulingán mo ang dungóg sa imong tigulang nga amahán? ¿Ngano nga guitagaan mo akó ning kasubú nga makapadalí sa akong kamatayon? (Pausa). ¡Pagkamakauulaw ning imong guidangat! Ikaw anák sa usá ka Conde, anaa ka karón sa usá ka mangitngit ug mahugaw nga bilanggoán.. Guipasanginlan nga maó ang inahán sa bata nga hikit-an sa atabay sa "Colegio..." (Sa taliwala sa tabil butangán usá ka ganghaán nga matukabtukab. Buksan ug makita ang damgo sa Conde. Si Aurora nagadukó sa sulod sa bilanggoán ug ang Conde nagabaróg) ¡Aurora! ¡Aurora! Katapusan na lamang kahá kini nga pagkita ta! Akó tigulang na

ug hamobó na lamang ang akong kinabuhi. Sa dikóng kaulaw manaog akó sa lubnganan kay guibolingán mo ang akong mga úban. Kiuíng buot ko waláy kalinawan.. ¡Manamilit na akó! ¡Aurora! ¡Adto na akó! ¡Hinaut untá, anák ko maluwás ka ning kadautan! Kong maluwás ka ug makita nga walá kay salá, dumduma ang lubnganan sa imong amahán ug paagasi sa imong mga luha arón akó magmalínaw sa mabugnaw nga lubnganan. Kóng mabati ko na ang imong mga mainit nga luha, timaan anák ko, nga napapas mo ang yanáng nga imong guisablig sa akong putlinga dungóg. (Pausa). ¿Walá kay salá? ¿Unsa? ¿Walá kay salá? ¿Usá ka mabudhion nga butangbutang? ¡Oh! Malisód kaayo nga tohoan ka. Ang imong panyo ug ang imonggugma kang Ernesto maó ang mga kamatuoran nga dili molimód.

GULÁ II

Mohayag ang escenario. Mokunsad, guikan sa taas ang usa ka Manolonda.

Awit sa Manolonda.

¡Roberto! ¡Roberto! ¡Roberto!
patalinghugui ang tingog ko;

ang imo karóng damgo
makaluwás sa anák mo.

...

Ang imong ¡mga luha
midangat sa tiilan ni Bathala
¡pagmatá! cay si Aurora mong pinalangga
putli guihapon ug waláy salá.

Manolonda.--Roberto: Ang katarungan kalibutanon nasayóp Sa mga matá sa katawhan makasasala ang imong anák apan sa mga matá ni Bathala ang imong anák putli. Karón mabakwi mo na ang imong dungóg ug ang imong pinalanggang anák makagawás. (Moducó sa salóg ug mamundak). ¡Lucifer! ¡Hari sa Kangitngitan! Paatubanga karón dayon ang matuod nga makasasala. (Molupád pagbalik sa kahitas-un, iniwagan sa daghang bengala ug dinuyogan sa mga awit nga langitnon nga madungóg. Ug unya madungóg ang tingkagol. Sa taliwala sa escenario mabukás ang usá ka lungág: mogulá ang daghang asó ug ang kahayag sa benggalang pulá. Mahatungha si Lucifer nga mangosmo ug magangolob).

Lucifer---¡Ang Hari sa Infierno! ania na! Hulát usa dihá. (Itudlo ang lungág nga iyang guigul-an. Mohinay pagduol sa higdaanan sa Conde). ¡Tigulang!

¡Tigulang! ¡Tigulang! (Ang Conde magaparayon pagkatulog). ¡Akó si Lucifer! ¡Ang Hari sa Kangitngitan!

Conde—¡Bathala, Bathala ko! ¡Tabangi akó!

Lucifer—Tigulang, ayaw kalisang. Akó si Lucifer! ¡Ang Hari sa Kangitngitan!

Conde—¿Unsa, unsay tuyo mo kanano? ¿Dad-on mo akó sa imong guingharian?

Lucifer—Dili. Akó mianhi sa pagtuman sa mga tinguha sa usá ka kalág nga sakop ko. Ayaw kahadlok. Kuha-a kanáng mga kamót sa imong nawong. Pamati.

Conde—¿Unsa? Ipahayag ang imong tuyo.

Lucifer—Mianhi akó sa pagkuyog sa usá ka "colegiala" nga mahulog sa infierno ug may tinagoan nga itag-an kanimo.

Conde—¿Hain man?

Lucifer—Hulát usa. Tubagá kining ipangotana ko kanimo. ¿Ikaw ba si Conde Roberto?

Conde—Akó.

Lucifer—¿Ikaw ba ang amahán ni Aurora nga guipasanginlan nga mao ang inahán sa bata nga bag-ong guianák nga hikit-an sa usá ka atabay?

Conde—Akó.

Lucifer—Maayo. Ayaw kahadlok. Hulat usa.

GULA III

Si Lucifer moduol sa lungag ug kuhaon niya guikan sa kahiladman ang kalag ni Carolina.

Lucifer---¡Tan-awa! ¡Tan-awa! Conde. ¿Nakaila ka ning babayhana?

Conde--Walá.

Carolina---Akó si Carolina Molinari, "colegiala", matuod nga inahán sa batang hikit-an sa atabay.

Conde---¡Bathala ko! ¡Matuod kining hidunggan ko?

Lucifer---Matuod. Pamati.

Carolina---Usa ka gabii guiagaw sa akong mga bukton ang akong anák ni Sor Marta, Superiora sa "Colegio" ug guisalibáy sa iyang banyagang amahán sa atabay.

Conde---¿Kinsa man ang amahán?

Carolina---Ang "Capellan" sa "Colegio". Si Padre Numa. Mibalik akó sa kalibutan arón sa pagluwás sa imong anák nga nagaantus sa bilanggoán tungúd kanako. Si Aurora guibutangbutangan lamang.

Conde---¿Matuod ba kahá, Bathala, kining guinapamati ko?

Lucifer---¡Matuod. Parayon sa pagpamati, Carolina, Carolina, parayon sa pagsaysay.

Carolina---Tungúd sa akong makalilisang nga salá anis

akó sa kahiladman sa infierno, nagaantus sa mga pagsakit nga waláy kapanig ingnan. Aron makuha kining kangotngot ging hunahuna ug arón malinaw ang akong buot bisan adia sa kalisdanan, misanghid akó kang Lucifer sa pagbalik sa kalibutan ug sa pagtug-an kanimo sa matuod. Ang mga kamatuoran ning akong guipahayag, adto mo igkita sa mga aparador ni Sor Marta nga maó ang nagatipig sa mga sulat ni Numa. Sa sulatán usáb ni Numa igkita mo ang akong mga sulat ug ubán pang mga butáng nga makagmatuod ning akong salá.

Conde—Apan. ¿Kanus-a ka mamatáy?

Carolina—Sa maóng kaadlawon sa paghikaplag sa bata didto sa atabay, acó nanaog sa "patio" kay guipangita ko ang akong anác. Sa pagkakitá kanako ni P. Numa, guilook akó ug guilubong ang akong lawas sa sulod sa "Colegio" nilang duha ni Marta. Ipakaot ang "patio" ug anha hikit-i ang akong bukóg ug ang mga bukóg sa daghang mga bata nga guipanglubóng niarang balaya.

Conde—¡Makadaghan na diay buhata sa "Colegio" kanáug sala-a?

Carolina—¡Makadaghan! ¡Dili maisip!

Lucifer—¡Walá ka nay isulti?

Carolina—Walá na.

Lucifer—Lakaw. Paoli na sa imong guinharian. ¡Lakaw (Matmundak. Si Carolina mahaunâ sa pagsulod ug mahasunód si Lucifer. Mapalong ang kahayag sa benggala).

GULÁ IV

Si Roberto nga usara.

Roberto—¿Unsa ang nakita ko? (Motiudog ug dagcotan ang kandila) ¿nagadamgo akó? ¿Unsa kadtong nadungóg ko? (Mahatingala ug magpanglingi). ¿Damgo ba kahá? Usá ka Manolonda sa langit mikunsad ug nakigsulti kanako si Lucifer mitongha dinhi. Si Lucifer ubán ang usá ka kalág nga atua sa infierno. (Maghinoktok). Subaysubayon ko. Handumon ko. Akó natulog; hidamgoán ko ang akong anák nga atua sa bilanggoán. Hidamgoán ko nga miadto akó sa bilanggoán sa pagpanamilit kaniya. Hidamgoan ko nga siya namalibad nga siya waláy salâ: usá konó lamang ka pagbutangbutang. Ug unya... nahitungha ang usá ka Manolonda guikan sa itaas, nag-ingón nga ang katarungang kalibutanon masalaypon sa mga matá sa katawhan ang akong anák makasasalá; apan putli

sa mga matá ni Bathala. Mabawi ko konó ang akong dungóg ng ang anák ko makagawás. Sa pagkahumán mibalik sa itaas apan nagasangpit una kang Lucifer hari sa Kangitngitan, Kiní mahatungha guilayón. Nalisang akó: si Lucifer dihá sa akong atubangan. Misulti. Miingón nga miauhi siya sa pagkuyog sa usá ka kalág nga may tinagoan nga itog-an kanako. Ug sa pagkatapus, mitungha ang usá ka kalág nga nagasul-ob sa pagka "colegiala". Mitug-an sa iyang ngalan si... Carolina Molinari Miingón nga siya konó ang matuod nga inahán sa batang hikit-an sa atabay. Usá ka gabii guiagaw konó sa iyang mga bukton ang iyang anák ni Sor Marta ng guisalibáy sa amahán nga si Padre Numa sa atabay. Ang mga kamatuoran atua konó sa mga apa^r^ador ni Sor Marta ng sa sulatán ni P. Numa. Sa maóng kaadlawon sa paghikaplag sa bata didto sa atabay, nanaog konó siya sa "patio" kay guipangita niya ang iyang anák, apan ang pagkakitá kaniya ni Padre Numa guilook siyá ng guilubóng sa sulód sa "Colegio". Ipakaot konó ang patio, kay anaa ang iyang mga bukóg ng ang mga bukóg sa daghang mga bata. (Pausa). ¿Unsa pay puloug? ¡Walá

na! Nasag-ulo ko pag-ayo. Kong matuod kiní si Aurora diay waláy salá. Apan... ¿dili matuod ba kahá kining damgo ko? ¿Dili ba kahá kiní usa ka lamat ug limbong sa yawa?

GULÁ V

Si Roberto guihapon nga usara.

Conde---¡Aurora! ¡Pagbuút na sa kalangitan! nga makita ang pagkawalá moy salâ! (Mokuha sa kandila). Karónkarón adtoon ko ang Maghuhukom ug isumbong ko ang ngatanán nga akong hibaloán. Oras pa nga kapahulian ang akong anák sa iyang dungóg. (Mosul-ob sa iyang sapót). Karónkaron, bisan tungáng gabii pukawon ko ang Maghuhukom. Masusi karón ang tanán. Pukawon ko si Bruno. (Moduol sa sa ganghaán sa kilid nga too). ¡Bruno! ¡Bruno! ¡Brunooooo!

Brono---(Sa sulod). Conde.

Conde---Pagmatá. Bangon. Madalí. Madalí. Bruno, madalí.

GULÁ VI

Mogula si Bruno nga bag-ong nahagmata

Bruno---¿Unsay isugo mo, Conde?

Conde--Kalipay, binatonán kong pinalangga.

Bruno—¿Ngano?

Conde—Si Aurora waláy salá. Maluwás.

Bruno—¿Matuod? (Malipay).

Conde—Matuod. Karón dayon luwasón ta siya. May mga kamatuoran na akong hisakpan nga ang akong anák guibutangbutangan lamang. Karón dayon pahibaloón ko ang Maghuhukom. Dagkoti ang sug-anán ug ubán kanako. Madalí. (Si Bruno mokuha sa sug anán ug dagkotan). Madalí, madalí. (Mosul-ob sa iyang kalo,

Bruno—Ania na guinoo.

Conde—Tala na, madalí. (Manglakaw).

LAING DAPIT

USA KA DALAN SA VENECIA. KAADLAWON. DUHA KA SERENO NAGASUROYSUROY

GULÁ VII

Sereno 1.ó—¿Unsa nang orasa?

Sereno 2.o—(Motan-aw sa orasán). Hapít na ang ika 4

Sereno 1.o—Salamat hapit na kitâ mamahulay.

Sereno 2.o—¿Duna kay tabako?

Sereno 1.o—Duna, ¿baut ka?

Sereno 2.o—Tagai akó. (Manabakó silang duhá).

Sereno 1.o— Kauban, dugay na kitâ nga maghigala, apan bansagon dà nimo ang akong hiilhan. ¿Kinsa bay ngalan mo?

Sereno 2.—Si Federico,.. Federico Sarti.

Sereno 1.o—Ang imong ngalan nagapahanumdum kanako sa anák ni Duque Jorge.

Sereóo 2.o—¿Kinsang Duque Jorge?

Serenó 1.o—Kadtong tigulang halangdon nga dili pa karón dugay migiikan padulong sa Francia sa pogpangita sa iyang anák nga nawalá.

Sereno 2.o—¡Oh! nakailá na akó. Hibasahán ko kanáng balitaa sa "Observatore Romano",

Sereno 1.o—Kahibulongang dakú ang pagkawalá sa anák sa Duque. Ang ubáng nagaingón nga milangyaw sa laing yuta tungúd sa kasukó. Daghan ang nakatoo niini, kay sa adlawong pagkagubút sa Palacio ni Conde Roberto, tungúd sa iyang anák nga dalaga nga tabanon untá sa usá ka magdadagat, maó man usáb ang pagkawalá ni Federico, anák sa Duque.

Sreno 2.o—Si Federico maó man untá ang mangasawa kang Aurora, nianang anák ni Conde Roberto nga karón guibilanggo kay maó koné ang inahán sa batang hikit-an sa atabay sa "Monasterio" ni Santa Ada·

GULÁ VIII

Moabut ang Conde ug si Bruno.

Conde—¡Bakakon! ¿Kinsa ka? (Iwagan ni Bruno ang

nawong sa sereno. Ang mga sereno mang-hikugáng ug mangluspad). Hidunggan ko ang imong sulti. ¡Bakakon! Ang akong anák dili maó ang inabán sa batang hikit-an. Kong walá pa karón akó magdali... (Itukmod ang seréno) makatilaw ka ¡bakakon! (Si Bruno ug ang Conde parayon paglakaw ug mosu-lod sa too).

GULÁ IX

Ang duha ka sereno.

Sereno 2.o---Makatilaw ka.

Sereno 1.o---¿Ngano? ¿Unsay salá ko? Lakip kining mga bató nga atong guitumban nangasayod sa pagkaagui sa iyang anák, ug hangtud karón anaa pa man gani sa bilanggoán, ipon na hinoon kang Ernesto, kadtong magdadagat nga buut motaban kaniya; apan ¿ngano bang walá ka man magbuyág kanako nga dihay mga tawong nangagui?

Sereno 2.o---Walá akó makakitá. Ug labut pa, ¿kinsa may nagpalandung nga si Conde Roberto mooagui dinhi ning orasa? (Ang lingganay mobagting sa ika 4).

Sereno 1.o---Usá, duhá, toló, upát,. Ika 4. Tala na. Dag-

guay moulán. (Manglakaw sa walá ug ma-dungóg ang dalogdog).

LAING DAPIT

DUHA KA BILANGGOAN NGA MAGSILINGAN.—SA TOO SI AURORA NGA NAGAHIGDA, HINIKTAN ANG MGA TIIL SA TALIKALA.—SA WALA SI ERNESTO UG ANG IYANG MGA KAUBAN: NAGALIMBAS SA BABAG SA USA KA TAMBOANAN.—MANGITNGIT: SA BILANGGOAN NI ERNESTO DUNAY KANDILANG DINAGKOTAN.—NAGADALOGDOG.

GULÁ X

Aurora, Ernesto ug duha ka magdadagat.

Ernesto---¿Walá pa? (Magsuroysuroy).

Lorenzo---Hapit na. Dili na madugay.

Ernesto--¿Pilá pa ka babag ang walà maputól?

Lorenzo---Duhá na lamang.

Ernesto---Dali-a ninyo, kay dagway kaadlawon na. (Mataktak ang usá ka babag).

Lorenzo---Usá na lamang gayúd.

Ernesto---Dalí, dali-a ninyo. (Kusgon ang paglimbas). Pahamuslan ta ang kasaba sa dalogdog.

Lorenzo---Hapit na.

Ernesto---(Moduol sa parél nga iíang guilungagan). Igo na ba kahá kini nga kalutsan ta? (Mokuha

sa barra ug usbon pagdugkal: mataktak ang duhá ka bató). ¡Oh! Igo na kaayo kini.. ¡Oh Kagawásan pagkamahál mo!

Lorenzo---Natapus na gayúd... (Mataktak ang katapusang babag sa tamboanan).

Ernesto---¡Salamat kang Bathala! (Moduol pagdalí sa tamboanan ug molusót sa bilanggoán ni Aurora ug kaptan ang kamót niini).

Aurora---¡Ernesto! (Mahigmatá ug mobangon). ¿Guiunsa mo pagsulod dinhi? (Mahatingala).

Ernesto---Tala na! ang oras sa atong kagawasan miabút na.

Aurora---¿Tinuod?

Ernesto---Tan-awa... (Itudlo ang tamboanan nga iyang guiaguian).

Aurora---¿Guiunsa njnyo paggubá.

Ernesto---Gahapon guitunolan akó ni Dorotea didto sa tamboanan sa usá ka limbas ug tilook nga gabii among guihinayhinayan pagputól ang mga babag ning tamboanan. Ug usá sa mga babag nga puthaw maóy among guigawi paglungag sa parél. Tala na, Aurora. Kining guibuhat ko usá ka kamatuoran nga walá akó tomoo sa makalilisang salá nga guibutangbutang kanimo.

Aurora---Ug unya ¿asa man kitá padulong?

Ernesto---Tanán inandam na sa lapyahán sa dagat atuay

sakayan nga inandam kanato ni Dorotea. Mangguikan dayon kitá. Maayo kay mangit-ngit pa ug ang langít napntós sa dag-um. (Madungóg ang dalogdog ug ang kahayag sa kilat molapús sa mga babagbabag sa usá ka tamboanan). Dali na, Aurora.

Aurora---(Motindog; apan dili makalakát sa halayó kay ang mga tiil hiniktag sa mga talikala). ¿Ug kining mga talikala unsaon ko man pagbadbad?

Ernesto---Ayaw usa. (Modnol sa tamboanan nga guilut-san). Lorenzo itunol kanako ang limbas. (Kuhaon ni Ernesto) ang limbas ug itunol). Kining diyutayng puthaw maó ang atong manluluwas. (Mopok-ong ug limbasan ang mga talikala sa tiil ni Aurora).

Aurora---Maayo kahá nga binlan ta usá ka sulat ang akong amahán arón mahibaló siya kong asa kitá padulong ug asa kitá niya igkita.

Ernesto---Maayo; apan ¿duna kay papel?

Aurora---Walá.

Ernesto---Ug akó walá usáb. (Maputól ang mga talikala).

Aurora---¡Salamat, Ernesto!

Ernesto---(Motindog). ¡Oh, kinsay magpalandog nga ang usá ka diyutayng limbas maó ang maga-hatag kanato sa Kagawásan...

Aurora---Duna akoy nahunahuna.

Ernesto---¿Unsa?

Aurora---**Bisan** waláy papel ug lapiz, mahimo ang pagsulat sa akong amahán, agawon ang limbas ug maóy ikudlit sa parél. (Si Aurora maóy magasulat ug si Ernesto maóy magabasa).

Ernesto---"Amahân ko: Ang langit dili mosilot sa mga waláy salá ug pagbuút na kahá ni Bathalą nga si Ernesto ug akó makagawás ning bilanggoán nga angay puy-an sa mga mamumuno. Adto kamí sa laing yuta, halayó na kaayo sa Italia. Si Ernesto dili makapuyó na ning atong yutang natawhan kay siya ang nagpatáy kang Federico, tungúd sa paglaban sa akong kinabuhi. Kining tanán isaysay ko kanimo kong itugot sa langit nga kitá managkita pa. Karón ko lamang kiní itug-an kanimo kay nakagawás na man kamí ingón sa langgam nga nagalupád sa hangin... Dawata hinigugma kong amahán, ang katapusan kong panamilít...---AURORA". (Si Aurora mohilak ug bitaron ni Ernesto sa kamót). Tala na, madalí, (Manglusot silá so tamboanang gubá. Ang duhá ka kauban ni Ernesto modawat kang Auroaa sa luyó. Ug manglusot silang tanán sa lungág sa parél. Makusúg kaayo ang dalogdog ug ang mga kilat manglusot sa lungág sa parél).

GULÁ XI

Mobukas sa bilanggoan ni Aurora ang Alcaide.

Alcaide---(Moguho ang ulo). Aurora Bellini, Aurora Bellini... Aurora Bellini... Natulog dagway, (Mawalà makariyot ug mosulod magadalá na sa sugá) Aurora Bellini (mosingguit). ¡Walá man dinhi! ¿Hain kahá padulong? (Mobalik sa ganghaan.) Guinoong Maghuhukom ang binilanggo walá diri.

Maghuhukom---(sa sulod). ¿Unsay pulong mo?

Alcaide---Ang binilanggo walá diri.

GULÁ XII

Mosulod pagdali ang Maghuhukom, ang Conde ug ang Escribano.

Maghuhukom---¿Hain man?

Conde---¿Hain ang akong anák? (Magalibotlibot silá sa bilanggoán).

Alcaide---Walá ako masayod kong hain

Conde---Ikaw ang magbalantay ug walá ka masayod?

Maghuhukom---Apan ¿diin bilanggoana nimo ibutáng?

Alcaide---Dinhi niini... (Magkabuang). Ania pa gani ang talikala nga guihigót sa mga tiil. (Kuhaon ang mga talikala sa salóg).

Conde--¿Nan hain man?

Maghuhukom---Tan-awon ta sa luyóng bilanggoán. (Moduol sa tamboanan nga guinub-an sa mga babag).

Alcaide--(Mahatingala). ¿Kinsa ang naggubá niini?

Maghuhukom---¿Ngano tinak-opan ba kiní?

Alcaide--Tinak opan, ug dihá sa luyó bilanggoa kadtong mga magdadagát nga buút untá motaban sa anák sa Conde.

Conde---(Mosingka). ¿Unsa? Tan-awon ta sa luyó. (Ang Alcaide mosulod sa luyó).

Maghuhukom---¿Diin kahá mangagni.

Alcaide---(Makakitá sa lungág sa parél). Adiay lungág. Adiay lungág. Ang parél guilungagan. (Magubút silá ug mangpundok sa tamboanan sa paglili).

Maghuhukom---¿Hain, hain?

Alcaide---Ang parél guilungagan, ang puthaw nga nilangkat (punitón ang puthaw) sa tamboanan maóy guilungag sa parél. (Modalogdog ug mokilat).

Conde---¿Hain na man diay ang akong anák nga waláy salá?

Maghuhukom---Waláy duhaduha uangagniw.

Conde---¡Ay Aurora! (Mominatay). Asa ko ikaw pangitaa!

Maghuhukom---Ayaw kasukó, Conde. Carón nga nakagawás na siya igkita mo guihapon.

Conde---Ang may salá ning tanán maó kanáng mga baliyaga. (Itudlo ang ganhaán sa sulod).

Alcaide---(Makakitá sa guisulat sa parél). ¿Unsa kiníng nabasa ko?

Maghuhukom---¿Unsa kaná? (Moduol silang tanán ug basahon sa Mughuhukom). "Amahán ko: ang langit dili mosilot sa mga waláy salá ug pagbuút na kahá ni Bathala nga si Ernesto ug akó makagawás ning bilanggoán nga angayán puy-an sa mga mamumuno. Adto kami sa laing yuta, halayó kaayo sa Italia. Si Ernesto dili makapuyó na ning atong yutang natawhan kay siya maóy nagpatáy kang Federico, tungúd sa paglaban sa akong kinabuhi. Kiníng tanán isaysay ko ra kanimo kong itugot sa langit nga kitá managkakita pa. Karón ko lamang kiní itug-an kanimo kay mga gawás na man kami ingón sa mga langgam nga nagalupâd sa hangin... Dawata hinigugma kong amahán ang katapusan kong panamilit.---"AURORA". ¿Unsa kiníng nabasa ko?

Tanán---¿Unsa?

Moghuhukom---Si Federico, ang anák sa Duque nga nawalá guibunó diay sa magdadagát?

Conde---¿Mamumuno diay ang hinigugma sa akong anák?

Maghuhukom---Escribano, karón dayon lumakaw ka ug

ipaapas ang mga nangaguiw.

Escribano--(Molakaw pagdali). Adto na akó.

Conde---(Manghupaw). Walá nay duhaduha ¡nangaguiw! Si Aurora walá intawon magpanghibaló nga hingsakpan na ang mga matuod nga makasasala ug nahaulián na siya sa iyang putling dungóg. Pangitaon ko silá karón dayon basin kong hiapsan ko usáb (moatubang sa Maghuhukom). ¿Ug kanáng mga makasasala?

Maghuhukom---Maóy ibanus dinhi. Alcaide iugna ang mga magbalantay nga dag-on dirí ang duhá ka dinakpan nga anaa maghulát sa gáwás. (Ang Alcaide molakaw, ibilin ang sugâ).

GULA XIII

Maghuhukom, Conde ug Escribano.

Conde---Kining tanáng nahitabó, tungúd sa usá ka dakóng sayop sa Hokmanan.

Maghuhukom---Dili ko salá, Conde. Ang Balaod magahukom sumala sa makita sa mga matâ. Ang usá ka Maghuhukom magahucóm sumala sa mga kamatuoran nga makita.

Conde---Pangayoon ko nga suuogong buhi ang mga makasasala.

Maghukom---Sa atong mga balaod walá kanáng mabangis nga silot.

Conde—¡Nga bitayon!

Maghuhukom—Makita ra unya kanáng tanán kay anía sa akong mga kamót ang mga kamatuoran nga dili malalis, ipahamtang sa mga makasasála ang tanáng kabug-atón sa Balaod.

GULÁ XIV

Mósulod si P. Numa ug si Sor Marta' inubanan sa mga sundalo ug Alcaide.

Alcaide—Anía na.

Conde—¡Mga banyaga! (Buut sumbagon ang pari, apan pugngan sa Escribano).

Maghuhukom—Kiníng duhá ka tawo bilanggoon kutub karón. Hiktan pag-ayo ang mga tiil arón dili makabuhí.

Alcaide—¿Gubá man kiníng bilanggoán? (Itudlo ang tamboanang gutá).

Maghuhukom—Ibalhin sa laing bilanggoán. Dili silá pasultihan bisan kang kinsa. Bulagon mo silá, dili maayo nga mag-ipon. Tala na.

Conde—¡Mga banyaga! Ang tinohoan ni Cristo guihimo ninyong taptap sa inyong mga malaw-ay nga buhat. Karón magabayad kamó. (Molugnot buut modasmag sa pari, apan bitaron sa Maghuhukom).

LAING DAPIT

USA KA DALAN SA FLORENCIA.—KABUNTAGON.—ANG ESCRIBANO, INUBANAN SA DAGHANG MGA SONDALO MANAGBALIKBALIK PAGSULOD UG GULA;

GULÁ XV

Escribano—Dalí, dalí kitá paglakaw basin kong hiapsan ta ang mga naugaguiw.

GULÁ XVI

Mogula ang duha ka sereno. Usa sa mga sondalo ug usa ka sereno magakompaskompas ingon sa nagsulti.

Sereno 1.o—(Modalí pagduol sa iyang kauban). ¿Nahibaló ka sa nahitabó?

Sereno 2.o—¿Unsay pulong sa sundalo?

Sereno 1.o—¡Dacúng kagubut!

Sereno 2.o—¿Ngano?

Sereno 1.o—Si Aurora, ang anák sa Conde, walá diay salá ug hibaloán na ang mga matuod nga macasasala sa batang hikit-an sa atabay sa Monasterio.

Sereno 2.o—(Mahitingala). Maó diay ang guidalián sa mga sondalo: managdakóp sa mga makasasala

Sereno 1.o—Dili. Ang mga macasasala hidakpan na.

kagabii ug karón nagahulát sa silot sa Balaod. Kadtong mga sondalo managgukód kang Aurora ug sa iyang hinigugma nga nangaguiw.

Sereno 1.o—Walá akó makasabút. Kong si Aurora waláy salá ¿nganong nangaguiw ug dakpon pa?

Sereno 2.o—Hataas kaayo kining burukaha sumala sa pulong sa sondalo, labut pa nga hibaloán na ang mga matuod nga makasasala, hingsusihán usáb nga si Ernesto, ang hinigugma ni Aurora nga nabilanggo, maó diay ang nagpatáy kang Federico anák sa Duque.

Sereno 1.o—¿Gipatáy diay ang anák sa Duque?

Sereno 2.o—Oo guibunó konó ni Ernesto.

Sereno 1.o—¿Ngano kaháng hisusihán?

Sereno 2.o—Dakúng kahibulongan.

Sereno 1.o—Akó hinoon dili mahibulong niana kay tanan sayud nga si Federico nag-olítawo sa anak sa Conde ¡Ah!.. ug nahibaló ka diay kong kinsa kanang mga matuod nga makasasalá sa gipasangil kang Aurora?

Sereno 2.o—Walá.

Sereno 1.o—Si Numa "Capellan" sa "Monasterio," ug si Marta Superiora.....

Sereno—¿Bunga sa ilang gugma kadtong hikit-an sa atabay?

Sereno—Dili. Bunga sa.... lalake ra.

Sereno 2.o—Mamunga ba ang 1 ke? ¡ha, ha, ha.

GULÁ XVII

Moagui pagdali si Bruno.

Sereno 1.o—Atna ang binatonan sa Conde. Atong sukton.

Sereno 2.o—Apason ta. ¡Sutsi ¡Suts! (Managan).

LAING DAPIT

Hawan sa usa ka Hokmanan—Buntag—Sa kilid nga to ai aa ang lingkoranan sa Maghuhukom—Dunay lamesa nga sulatanan sa Escribano—Sa kadaplinan dunay mga lingkoranan nga gipanlingkoran ni Conde Roberto, Bruno ug mga tawo sa lungsod. Sa taliwala, nanglingkod, binantayan sa mga sondalo, si Aurora, Ernesto ug Dorotea ang duruha ca magdadagat ang Maghuhucom ug ang usa ca Manlalaban

GULÁ XVIII

Maghuhukom, Fiscal, Conde, Escribano, **Bruno, Ernesto, Dorotea**, usa ka Manlalaban, duha ka magdadagat

ug mga tawo sa lungsod, si Aurora **nagalingkod sa** lingkoranan sa mga **saksi.**

Manlalaban---Walá na akoy ipangotana. (Motíndog ug mobalik paglingkod).

Maghuhukom---¿Ang Fiscal walá nay **ipangotana sa saksi?**

Fiscal---(Motindog) Walá na. (**Molingkod**).

Maghuhukom---¿Ang Manlalaban walá **nay saksi nga pa**atubangon?

Maghuhukom---(Molingi sa luyó ug **luyó. Motindog**) Walâ na. (Molingcod).

Fiscal---(Molingi usáb. Motindog). **Walá na** (**ug mo**lingkod).

Maghuhukom---Karón buut ko pamati-on ang **Fiscal.**

Fiscal---(Motindog). Talahurong Maghuhukom: **(moubú).** Kutub makutub, karon pa akó **makakitá** usá ka buruka nga ingón niini: ang **tanáng** saksi pulós nagdapig sa **makasasala (itudlo** si Ernesto); apan kiní dili **ta takús kahibu**longan kong hunahunaon **ta nga kiníng ta**náng mga saksí nanagbakák.**---Ang mga gui**pahayag ni Aurora Bellini **dili katohoan kay siya** ingón sa iyang guitug-an, **maó ang hi**nigugma sa makasasala. **Si Dorotea Patala**no dili usáb katohoan **kay sumala sa gui**pahayag sa Conde, maó konó **ang sulogoon** ni Aurora ug ni Ernesto. **Kiníng duhá ka magdadagát labí na usáb nga dili katohoán**

(ipanudlo) walá managpakakitá ug waláy hibaloán, bisan diyutay mahatungúd ning kamatayon ni Federico. Nan, ¿magaunsa ang tinugyanan sa Bálaod ning pagkabutanga? ¿Asa mangita sa mga pasíkaran arón sa pagpakita sa salá ning mamumuno?...—Oo guinoong Maghohukom, mamumuno kining tawhana: siya miangkon nga iyang guipatáy si Federico; apan siya karón ug ang mga saksi nanagpanglimbasog sa pagpatoo nga sa iyang paghidool arón sa pagluwâs kang Aurora, siya buut unta dunggabon ni Federico ug maayo ngaling kay naagaw niya ang hinaguibán, ug tungúd sa paglaban sa iyang kinabuhi naaghat siya sa pagtampok kang Federico. ¿Kinsa ang makatoo niini? —Sa akong mga matá mangitngit uyamut kiníng nahitabó: Walá bisan diyutay nga silaw sa kahayag nga makapatultol kanato sa kamatuoran. Makalilibog kaayo; busa pangayoon ko sa Maghuhukom nga iusuwag ang paghusay ning burukaha unya kong mahiulí na si Duque Jorge amahán sa patáy nga karón atua sa Francia nangita; sa waláy kapuslanan, sa iyang anák nga guibunó.—Gui, pamulong ko.

Maghuhukom—Buut ko pamati-on ang manlalaban (ang

mga tawo managhohongihong. Ang Maghu-hukom mobagting sa lingganay nga diyutay). ¡Humilom ang tanán!

Manlalaban---(Motindog), Halangdon Maghuhukom: (mo-igham) sa dakúng kalipay, nabati ko pag-ayo ang mga katarungan nga guipahayag sa Fiscal arón sa pagpasangil nga mamumuno ang akong guilabanan ug arón sa pagpanga-yo nga iusuwag ang panghusay ning buru-kaha unya kong mahiulí na ang amahán sa pa-táy.---Pipilá ra ka pulong ang akong ipaha-yag arón sa pagpakita sa pagka waláy salá sa akong nilabanan.---Nahauna.---Mahitingalá ang Fiscal nga ang tanáng mga saksi pulós nanagdapig sa akong nilabanan. ¿Pagdapig ba diay ang pagpamulong sa kamatuoran? ---Moingón ang Fiscal nga nanagbakák ang mga saksi; apan walá siya bisan diyutay nga kamatuoran nga guipakita ning iyang pasangil.---Guinganlan sa Fiscal, nga mamu-muno ang nilabanan; apan ¿hain ang kama-tuoran ning iyang pasangil? ¿Hain? Buut ko tan-awon: ¡oh! dili, guinoong Maghuhukom; kining akong nilabanan dili mamumuno. Si Ernesto Baragli, tungúd ning iyang guibu-hat, mailá ta hinoon ang iyang pagkabilil-hon. Siya ang nagluwás sa kinabuhi sa

kay mga kaukan sa mga makasasala.—Ang Conde, ang iyang binatonán ug mga silingan iyang hinigugma.—Sa mga pagpahayag ning mga saksi milutaw ang pagka waláy salá sa akong nilabanan. Ang tanáng mga saksi nanagkauyon sa pagpahayag nga ang nahitabó maó kining mosunód. Usâ ka hapon, si Aurora Bellini ug si Ernesto Baragli nanagsulti sa daplin sa dagat. Sa pagkataódtaó miabút si Federico Sarti, anák ni Duque Jorge nga dugay na kaayong nag olitawo kang Aurora. Si Ernesto mitago ug si Federico ug si Aurora nagakasulti sa atubangan si Dorotea Si Federico mibalik sa pagpahayag sa iyang gugmang nagadilaab; apan tungúl sa mga kanunay nga pagdili sa babaye, nasakit kaayo ug napauli. Apan sa pagkataódtaód, mibalik, nagdalá sa usá ka baraw: buut siya maghikog apan buut una niya patyon si Aurora. Sa paggukód niya kang Aurora nga naghaná siya sa hinaguibáan ang iyang mga katapusang pulong maó kiní: "¡Magkuyog kitá sa lubnganan!" Si Aurora midalagan ug misiyaguit... Nan, bisan kinsa nga magatambong niadtong nahatabó. ¿Unsa kahá ang bubuhaton? Waláy duhaduha nga sundon ang buhat ni Ernesto.

Hawiran ang buut mobunó. Niini walá niyá maagaw dihádihá ang hinaguibán ug nagkadumog silá: si Federico buut motampok sa akong nilabanan ug kini, arón sa paglaban sa iyang kinabuhi, guiliso ang hinaguiban, ug kay midasmag man gayúd sa iya dang kasingkasing mahatuslók ang kaugalingon niyang baraw. ¿Hain dihá ang pagkamamumuno ni Ernesto Baragli?. ¿Hain dihá ang iyang pagkamakasasala? --Sa mga matá sa Fiscal mangitngit caayo ang nahitabó: Walá konó bisan diyútay nga silaw sa kahayag nga makatultol kanato sa kamatueran. Makalilibog konó kaayo. Apan sa akong paghunahuna labing mahayag pa kini sa adlaw: sa mga guipahayag sa mga saksi misidlak ang kamatuorang dili malalis nga magapakita sa labing busá sa pagkawaláy sala sa akong nilabanan.---Tungúd niing tanán kong guipahayag ang Fiscal waláy kapasikaran sa pagpangayo nga isuwag ang paghusay ug pangayoon ko sa halandong Maghuhukom nga ilhon ang pagkawaláy salá ta akong nilabanan.-- Guipamulong ko. (Molingkod, mamahid sa singót ug mohunghong kang Ernesto).

Maghuhukom---Nabati ko ang tanáng mga katarungan sa luyó ug luyó ug karón dayon ipamulong